

प्रधान सम्पादक
संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविर
४२५९११० (संघाराम विहार, ढल्को)

प्रकाशक र विशेष सल्लाहकार

भिक्षुणी धम्मवती
फोन: ४२५९४६६

सम्पादक

भिक्षुणी वीर्यवती
फोन: ४२५९४६६

सम्पादन सहयोगी

भिक्षुणी शुभवती

व्यवस्थापकहरू

चिनीकाजी महर्जन
फोन: ९८४९२५२६६२

ज्ञानेन्द्र महर्जन
फोन: ४२७५३७७, ९८४९३६६५९४

धुवरत्न स्थापित
फोन: ९८४९२६३३५५

सह-व्यवस्थापक

इन्द्रमान महर्जन
फोन: ९८४९४३४५७२

कार्यालय

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी
धर्मकीर्ति विहार
श्रीघ: नघ: टोल
पोष्ट बक्स नं. ४९९२, काठमाडौं
फोन: ४२५९४६६

बुद्ध सम्बत् २५६०
नेपाल सम्बत् १९३७
इस्वी सम्बत् २०१७
विक्रम सम्बत् २०७३

विशेष सदस्य रु. २०००/-
वा सो भन्दा बढी
वार्षिक रु. १००/-
यस अङ्को रु. १०/-

धर्मकीर्ति
(बौद्ध मासिक)

THE DHARMAKIRTI

A Buddhist Monthly

12th MARCH 2017

वर्ष- ३४

अङ्क- ११

होलि पुन्हि

फाल्गुन २०७३

सेवा सत्कार गर्न जानेको व्यक्ति, जसको आचरण राम्रो छ, उसको मन आनन्दित हुन्छ र उसले दुःख अन्त्य गर्न सक्षम हुन्छ ।

काय शान्त, वचन शान्त, मन शान्त र ध्यानले युक्त भई सांसारिक भोग विलास कार्य त्यागेको भिक्षुलाई “उपशान्त व्यक्ति” भनिन्छ ।

स्वयं आफूले आफैलाई होश राखी, आफूले आफैलाई परीक्षा गर्दै, आत्म संयमी, स्मृतीवान् हुन सक्ने भिक्षु सुखपूर्वक जीवन विताउँछ ।

आफ्नो नाथ आफै हो, आफ्नो गति पनि आफै हो । त्यसैले व्यापारीले असल घोडाहरूलाई रक्षा गरे जस्तै आफूले आफैलाई रक्षा गरिराख्नु पर्छ ।

सधै सम्भन्नुपर्ने तीन कुराहरू

कर्तव्य पालन गर्नु नै धर्म हो भन्ने विषयलाई बुझेको एक समभ्रदार व्यक्तिले आफ्नो कर्तव्य पालन गर्ने पक्षलाई नै बढि महत्त्व दिने गर्छ । भगवान् बुद्धले भन्नुभएको छ, “कर्तव्य पालन गर्नु नै धर्म पालन गर्नु हो” । धर्म पालन गर्ने व्यक्तिलाई मात्र धर्मले रक्षा गर्ने दस्तुर रहेको हुन्छ । यो प्रकृतिको नियम हो । धर्म मूर्तिमा होइन कर्तव्य पालनमा लुकेको छ । यही कर्तव्य पालनको क्रममा आफ्नो भाग्य निर्माण गर्नको लागि ३ वटा कुराहरूलाई सधै सम्भन्ने हामी मानव जातीको कर्तव्य हुन आउँछ । ती यसरी छन् -

- (१) आमा बुबाको अनन्त गुण सम्झी उहाँहरूलाई आदरपूर्वक सेवा गर्नु ।
- (२) आफू एकदिन बुढा बुढी बन्दै अशक्त हुँदै जानेछ भन्ने प्रकृतिको नियमलाई सम्भन्ने गर्नु ।
- (३) आफ्नो शरीर परिवार, धन सम्पत्ति र घरवार सबै त्यागी एकदिन मर्नुपर्ने अवस्थालाई सम्भन्ने गर्नु ।

भगवान् बुद्ध भन्नुहुन्छ-

“माता पितु उपपन्नं एतं मंगल मुत्तमं” अर्थात् आमाबुबाको अनन्त गुण सम्झी उहाँहरूलाई सेवा गर्नु मङ्गल कार्य हो ।

आमा बुबा छोराछोरीको लागि चतुर्ब्रह्म विहार गुण (मैत्री, करुणा, मुदिता र उपेक्षा) ले सम्पन्न पवित्र व्यक्ति हुनुहुन्छ । उहाँहरूले आफ्ना छोराछोरीलाई ५ प्रकारका कर्तव्यहरू पालन गरी हुर्काएका हुन्छन् । त्यसैले हामीले आमाबुबाको गुणलाई कदापि विर्सन हुँदैन ।

आफ्नो सन्तानको लागि आमाबुबाले ५ वटा कर्तव्यहरू पालन गरेको कार्यलाई आमाबुबाले आफ्ना सन्तानलाई दिएको ५ वटा ऋणको रूपमा

लिइएको छ । यही ऋणको आधार लिई सन्तानले आफ्नो जीवन निर्माण गर्दछ । ऋण लिएर बनाएको जीवनबाट सन्तानले आफ्ना बृद्ध बृद्धा आमाबुबालाई ५ प्रकारले नै सेवा गरी ऋण तिर्नु पर्दछ । जसले ऋण तिर्छ, उ कर्तव्य पालन भएको इमान्दार सन्तान ठहरिन्छ । कर्तव्य पालन गरेको व्यक्तिलाई मात्र धर्मले साथ दिने दस्तुर रहेको हुन्छ । जसलाई धर्मले साथ दिन्छ उ अवश्य भाग्यमानी बन्छ । यस विषयमा विस्तृत जानकारी प्राप्त गर्नको लागि गृही विनय पुस्तक अध्ययन गर्न सकिन्छ ।

मानिसहरू वृद्ध वृद्धा हुँदै गएपछि अशक्त हुन्छन् । कालो टल्किएको कपाल फुल्दै फुस्रो र सेतो हुँदै जानेछ । कानले सुन्ने शक्ति हराउँदै जानेछ । आँखाले देख्ने शक्ति गुमाउँदै जानेछ । ढाड, कुप्रीदै जानेछ । स्मृति कम हुँदै जानेछ । शुद्धि बुद्धि हराउँदै गई छोराछोरी, नाती नातिनाको लागि खेलौना बनेर बस्नुपर्ने करुणाजनक अवस्था समेत आइपर्दछ ।

त्यति मात्र होइन रोगी भएर बाँच्नुपर्ने भने त नर्कतुल्य जीवन बिताउनुपर्ने हुन्छ । आफूलाई मनपर्ने खानेकुरा खान मित्दै न । आफूलाई जान मनलाग्ने ठाउँमा जान सक्दैन । आफ्नै परिवारको लागि बोभ् भएर बस्नुपर्ने हुन्छ । यस्तो अवस्थामा आफूलाई कस्तो अनुभव हुने हो, त्यो अनुभव गर्ने व्यक्तिलाई मात्र थाहा हुन्छ ।

हुनत यहाँ आ-आफ्नो कर्म फलको पनि कुरा हुन आउँछ । त्यसैले भगवान् बुद्ध भन्नुहुन्छ- “कम्म विसयो अचिन्तेय्यो” अर्थात् हामी जस्तो साधारण मानिसको मगजमा कर्म र कर्मफलको विषयमा चिन्तन मनन गर्ने शक्ति हुँदैन ।

बुद्ध शिक्षानुसार हामीले आफ्नो शरीर निरोगी बनाई राख्नको लागि सकेसम्म हामी सजग

र सचेत रहनुपर्छ । रोग नलागेसम्म आफ्नो खुशी । रोग लागेपछि हाम्रो केही लाग्दैन । त्यसैले हामीले ठीक समयमा पचाउन सकिने मात्रामा उचित आहार सेवन गर्नुपर्दछ । हाम्रो स्वास्थ्यको लागि हानी हुने खाना सेवन गर्नु खतरनाक हुनेछ । पथ पहरेजमा बस्न सकेमा मात्र धेरै वर्ष सम्म निरोगी भई जीवन विताउन सकिने छ । निरोगी पूर्वक जीवन बिताउन पाउनु नै ठूलो सुख र लाभ हो ।

विर्सन नहुने अर्को कुरा हो -

यस संसारमा जन्मेका सबै प्राणी एकदिन मर्नुपर्ने हुन्छ । यसलाई कसैले पनि विर्सन मिल्दैन । तर धेरै जसो ब्यक्तिले यो प्राकृतिक नियमलाई सम्भन्न चाहँदैनन् । मर्नेबेला फालेर जानुपर्ने धन सम्पत्तिको मोहमा फँसी आफ्नै दाजुभाईसंग भैरुगडा गरी मुद्दा मामिलामा फँसिरहेका हुन्छन् । त्यतिमात्र कहाँ हो र ? मृतक व्यक्तिको लास अगाडि राखी दाग बत्ति नै नदिइकन अंशको लागि घाँटी समात्दै भ्रुगडा गरिरहेको घटना पनि घटिरहेकै छ ।

गृहस्थ व्यक्तिहरू मात्र होइन त्यागी जीवन विताइरहेका भिक्षुहरू समेत भौतिक धन सम्पत्तिको मोहमा फँसी तँछाड मछाड गरी भैरुगडा गर्न पछि पर्दैनन् । अंकारी र अभिमानी बन्दै शत्रुभाव र द्वेषभावको सहारा लिन पुगिरहेका हुन्छन् । एकदिन मर्नुपर्ने प्राकृतिक नियमलाई विर्सन पुगेको चिन्ह हो यो ।

त्यसैले भगवान बुद्ध भन्नुहुन्छ- “एकदिन मर्नुपर्ने यस जीवनमा तिमीहरू मनपरि असंयमीपूर्वक भ्रुगडा गर्दै व्यर्थै जीवन नविताउनु । वेहोशी नबन । एकदिन रोगी हुनुपर्ने, बुढाबुढी हुनुपर्ने मात्र होइन एकदिन यो शरीर आफ्नो परिवार र धनसम्पत्ति सबै त्यागेर मृत्युको वसमा जानुपर्ने घटनालाई नबिर्सनु ।”

ध्यानकुटी मैत्री केन्द्र बाल आश्रमलाई सहयोग

- १) भिक्षु अश्वघोष महास्थविर - रु. २८,५६०/-
- २) मीरा कायस्थ, बनेपावाट कृशा कायस्थको जन्मदिनको उपलक्ष्यमा - रु. ३,०००/-
- ३) स्व. माता सन्तमाया टिका, स्व. पिता श्री चन्द्र कुमार टिका, मध्यपुर, थिमि - रु. २,०००/-
- ४) नानी मैया गुरुङ्ग, जोरपाटी - रु. १,०१०/-
- ५) निर्मला मानन्धर, असन, कमलाक्षीवाट रु. १,०००/-
- ६) भिक्षु शोभित, गणमहा विहारवाट जलपानको लागि - रु. ५००/-
- ७) राकेश शाक्य, बनेपा - रु. ५००/-
- ८) प्रेमज्योती शाक्य, बनेपा - रु. ५००/-
- ९) बुद्ध भक्त रञ्जित, बनेपा - रु. ५००/-
- १०) तुयू लक्ष्मी, अशोक रत्न शाक्य परिवार बनेपावाट खाद्यान्न प्रदान ।

❀ आजीवन वार्षिक भोजन प्रदान गर्ने दाताहरू :

- ११) दद्री रत्न शाक्य, मोहन काजी शाक्य, अशोक रत्न शाक्य परिवार, बनेपावाट स्व. धर्म रत्न शाक्य, स्व. आमा चतुर माया शाक्यको पुण्यस्मृतिमा रु. ५०,०००/-
- १२) प्रजेश मुल्मी, श्वेता ताम्राकार, USA, Ava Mulmi को जन्मदिनको उपलक्ष्यमा रु. २०,०००/-
- १३) श्याम कृष्ण श्रेष्ठ, पुलवजार, बनेपा, आफ्नो जन्मदिनको उपलक्ष्यमा रु. १५,५०५/-

धर्मकीर्ति भजन प्रस्तुत

थाय्- बुध:हिती, बनस्थली

बनस्थली बुद्ध पूजा पुच:या आयोजनाय् बुध: हिटी पलिस्था याना त:गु चैत्यय् २०७३ माघ २९ गते दे दसं निरन्तर रूपं जुया वया च्वंगु बुद्धपूजाय् थुगुसी २० औं पटक बुद्ध पूजा जुगू लसताय् धर्मकीर्ति बौद्ध ज्ञानमाला भजन खलयात निमन्त्रणा या: कथं भजन प्रस्तुत जूगु जुल । वयक:पिसं चन्दा स्वरूप रु. १७००/- प्रदान याना दिल । थुगु बुद्धपूजाय् श्रद्धेय मेत्तावती गुरुमां पाखें धर्मदेशना जूगु जुल ।

धर्म र अहिंसा-२

कल्याण मित्र सत्यनारायण गोयन्का

जब हामी अहिंसक बन्दछौं तब विकार विहीन हुन्छौं मनमा मैत्री हुन्छ, करुणा हुन्छ। पहिला कहिल्यै पनि अनुभव नगरेको सुख, शान्ति प्राप्त हुन्छ। त्यसैले मनलाई निर्मल गरेर हेरौं कि कति पुरस्कार प्राप्त हुन्छ।

यसैलाई धर्म भनिन्थ्यो। कहाँको हिन्दू धर्म, कहाँको बौद्ध धर्म, तिम्मो धर्म, मेरो धर्म। यी माथि माथिको कर्म-काण्ड, भेष-भूषा, दार्शनिक मान्यताहरू नै धर्म बन्न गयो र असलि धर्म टाढिदै गयो, विलाएर गयो। म सँधैं भन्ने गर्छु कि पचास वर्ष पहिला जब पहिलो पटक धर्म सिक्न मेरो गुरु कहाँ गएको थिएँ तब डराएँ, म एकदम दृढ भएर गएँ, एकपटक गरेर हेर्छु तर बौद्ध कदापि बन्दिन। यिनीहरू भन्दछन् यसबाट शील - सदाचार बढ्छ, मन वशमा हुन्छ, प्रज्ञा बढ्न थाल्छ र मन निर्मल बन्दछ। सबै कुरा राम्रा हुन्, गरेर हेर्छु तर बौद्ध कदापि हुँदिन। मेरो गुरुले भन्नुभयो— यहाँ म जुन विद्या सिकाउँदैछु त्यो तिम्मो देश भारतको पुरानो विद्या हो, त्यो विपश्यना विद्या हो। यसको नाम त कहिल्यै सुनेको थिएन। हिन्दी भाषाको अध्ययन त धेरै गरेको थिएँ तर विपश्यनाको नाम कहिल्यै सुनेको थिएन। घरमा आएर डिक्शनरी पल्टाएर हेरेँ तर त्यसमा विपश्यना भन्ने शब्द नै थिएन। संस्कृत भाषाको डिक्शनरीमा हेरेँ त्यसमा पनि थिएन। दुर्भाग्यको कुरा हो कि यस देशबाट यो पुरानो विद्या हराईसकेको रहेछ। कुनै एउटा देशले यसलाई रक्षा गरेर राखेको रहेछ, त्यसै ले फेरि भारत देशमा फर्किएको छ। अब भगवान् महावीर को उपदेश बुझ्न थालेको छु, गीतामा लेखिएका कुराहरू स्पष्ट हुन थालेको छ, सारा धर्म स्पष्ट हुन थालेको छ।

भगवान् महावीर भन्नुहुन्थ्यो **आयतचक्खु लोकविपस्सी...**। जो व्यक्ति विपश्यी हुन् उसले ज्ञानको आँखा प्राप्त गर्दछ, प्रज्ञाको आँखा प्राप्त गर्दछ। आयत भन्नाले भित्र-भित्र सम्मको ज्ञानको आँखा प्राप्त भयो, यस्तो भन्नुको अर्थ आफू भित्र विकार उत्पन्न भयो भने यसबाट के हुन्छ भन्ने खूब थाहा भयो। म व्याकुल भएँ भने म अरूलाई पनि व्याकुल बनाउँछु र व्याकुल हुने स्वभाव बनेको छ भने त जब जब मन नपर्ने कुरा हुन्छ तब तब विकार बनाउँदै रहन्छ, मन पर्ने कुरा भएन भने पनि विकार बनाउँदै रहन्छ। अन्तरमनको स्वभाव नै यस्तो भयो कि विकार थपिँदै थपिँदै जान्छ र अनेक

जन्मसम्म दुःखको सामना गरिरहनु पर्ने हुन्छ। यसरी टाढा-टाढा, पछि-पछि हुने कुरालाई पनि बुझ्दछ, दीर्घचक्षु, दिव्यदर्शी बन्दछ।

लोगविपस्सी भन्नाले “लोग” भनेको “लोक” अर्थात् शरीर हो। शरीरलाई लोक भनिन्छ। बाहिर जति पनि लोक छन् ती यसै साठे तीन हातको शरीर भित्र अटेको छ। तब **लोगस्स अहोभागं जाणति, उद्दंडं भागं जाणति, तिरियं भागं जाणति**, (जिनागम-ग्रन्थमाला, ग्रन्थांक १/९१)

यो लोकको भित्रको भागलाई राम्ररी जान्नु, माथिल्लो भागलाई राम्ररी जान्नु, अधि-पछिको भागलाई राम्ररी जान्नु, सारा शरीरलाई राम्ररी जान्नु, अनुभव गर्नु, के भइरहेको छ? बाहिर बाहिर मात्र हेरेर सारा जीवन बितिसक्यो। जब जन्म भयो त्यस समयदेखि बाहिर-बाहिर मात्र हेरिरेहें, भित्र के भइरहेको हेरेको नै छैन। अब हेर! शरीर भित्र के भइरहेको छ? हेरे पछि न थाहाहुन्छ, भित्र कस्तो गोलमाल भइरहेको छ, आफ्नो मनको स्वभाव कस्तो छ। बाहिरबाट हेर्दा यो शरीर “म” होइन, “मेरो” होइन भनिरहन्छौं तर भित्र कति गोलमाल भइरहेको छ, “म-मेरो, म-मेरो” मानौं लडिबुडि खेलिरहेको हुन्छ। शरीरको प्रति यति धेरै आसक्ति जमेको हुन्छ कि बाहिरबाट हेर्दा खूब बुझेको जस्तो तर भित्र हेरे पछि थाहा हुन्छ कि यसै शरीरलाई “म मेरो” मानिरहेको हुन्छ, आत्मा मानिरहेको हुन्छ। ओहो! यो त परमाणुहरूको पूज्जा मात्र हो, जुन परिवर्तनशील छ, प्रवाहमान छ। जुन बन्छ - नष्ट हुन्छ, बन्छ - नष्ट हुन्छ। विपश्यना गरे पछि थाहा हुन्छ कि सारा शरीरमा परमाणुहरूको प्रवाह कसरी चलिरहेको छ? यस्तो प्रवाहमान शरीरको प्रति ‘म-मेरो’ को भाव जागेको हुन्छ। कुनै कारण वश सुखद् सम्बेदना जागेको छ, सुखद् अनुभूति भएको छ भने राम्रो लाग्छ, मन पराउँछ। ओहो! आनन्द नै आनन्द, आनन्द नै आनन्द, यति सुख-यति सुख, यस प्रति नै राग जाग्न थाल्छ, यसै सुखद् प्रति आसक्ति जाग्न थाल्छ। केही क्षण पछि जब यो नष्ट हुन्छ तब मन दुःखी हुन पुग्छ। नयाँ-नयाँ साधना राम्रो भएको थान्छ र दुःखद् सम्बेदना हुँदा साधना नराम्रो भएको थान्छ। वास्तवमा सुखद् पनि समाप्त हुनको लागि आएको

हो र दुःखद् पनि समाप्त हुनको लागि नै आएको हो । सारा शरीर प्रतिक्षण बदलिरहेको छ, सारा चित्त प्रतिक्षण बदलिरहेको छ तर प्रायः सबै यसैमा अल्भिरहन्छ, यही 'म' हो, यही 'मेरो' हो त यही 'मेरो आत्मा' हो भनेर यसैमा टाँसिरहन्छ । यसै आसक्तिको कारण मानिस व्याकुल हुन पुग्छ । होश राख्नु, यहीं होश राख्नु पर्छ ।

भगवान् महावीर भन्नुहुन्थ्यो **सन्धिं विदित्ता** - सन्धि भएको थाहापाउनु । के हेर्ने, के थाहापाउने ? विपश्यना विद्या भारतबाट लुप्त भयो । कोही कोही सन्धिको मललब यस्तो पनि बुझे गर्दछन् कि हातको सन्धि, कुहिनाको सन्धि । त्यहाँ के हेर्ने, यहाँ हेरेर के पाउँछ ? कुन अर्थमा सन्धि भनिएको हो त्यो नबुझेपछि अन्ततिर अल्भियो । **सन्धिं विदित्ता** भन्नुको अर्थ चित्तमा रागको सन्धि कहाँ भयो भनेको हो । चित्त धारामा द्वेषको सन्धि कहाँ भयो भनेको हो । त्यसलाई हेरे पछि थाहा हुन्छ कि मन कति व्याकुल हुन्छ । त्यसलाई हेर्दै हेरेन भने कसरी थाहा हुन्छ कि व्याकुल हुन्छ कि हुँदैन । त्यसलाई थाहा नपाई व्याकुलताबाट कसरी बाहिर आउने थाहा नै हुँदैन । आफ्नो राग-द्वेषलाई थाहा पाएन भने त्यसबाट बाहिर कसरी आउने ? वीतराग कसरी हुने ? वीतद्वेष कसरी हुने ? शरीरमा अनेक कारणले विभिन्न अनुभव हुने गर्छ । कहिले सुखद् कहिले दुखद् । सुखद् अनुभव हुने वित्तिकै राग जाग्न थाल्छ, दुःखद् भएमा द्वेष जाग्न थाल्छ । यहि थाहापाउनु कि **सन्धिं विदित्ता** । जब जन्म भयो त्यस बेलादेखि गाँठो बाँध्ने काम नै सिकेको छ । मनुष्यको यस्तो सर्वश्रेष्ठ जीवन प्राप्त भएको छ । सर्वश्रेष्ठ भन्नाले यो काम केवल मानिसले नै गर्न सक्छ, अन्तरमुखी भएर सत्यको दर्शन गर्दै-गर्दै वीतराग हुनु, वीतद्वेष बन्नु, वीतक्रोधी हुनु, वीतभव हुनु, वीत अहंकार बन्ने काम केवल मनुष्यले नै गर्न सक्छ । प्रकृति भनुन् या ईश्वर भनुन् यो शक्ति केवल मनुष्यले मात्र प्राप्त गरेको छ । पशु-पंक्षी, घस्रने जीव, कीरा-फट्याङ्गा, प्रेत प्राणी आदिले यस्तो गर्न सक्दैन त्यसैले मनुष्यको जीवन अनमोल छ । मनुष्य, जसले अन्तरमुखी भएर सत्यलाई अनुभव गर्न सक्छ र गाँठो बाँध्ने जुन स्वभाव छ त्यसलाई रोक्न सक्छ । नयाँ गाँठो बाँध्ने जुन पुरानो स्वभाव छ त्यसलाई रोक्न सक्छ । नयाँ गाँठो बाँध्ने भने पुरानो गाँठो आफै खोल्दै जानेछ । “**खीणं पुराणं नवं नत्थि सम्भवं ।**” नयाँ बन्न रोक्न भने पुरानो आफै क्षीण हुँदै जान्छ । जति गाँठो पहिला बाँधिएको थियो अब आफै खुल्दै जानेछ,

यदि नयाँ बनाउँदै गयो भने कसरी पुरानो खुल्न पाउँछ ?

बलिरहेको आगो निभाउन चाहन्छौ भने त्यसमा नयाँ दाउरा थप्नु भएन, दाउरा पनि थप्ने आगो पनि निभोस् भनेर चाहेर कसरी हुन्छ ? बल्ने वस्तु नथपे पछि जति पहिला थियो त्यो बल्छ र आफै आगो निभ्न थाल्छ । कुरा सीधा छ, यो प्रकृतिको नियम हो । नयाँ-नयाँ विकार बनाउँदैछ, नयाँ-नयाँ राग-द्वेष बनाउँदैछ, वीतराग बन्छ, वीतद्वेष बन्छ भनेर कहाँ हुन्छ । मनुष्य जीवनको सबैभन्दा ठूलो लक्ष्य नै कसरी वीतराग बन्ने, कसरी वीतद्वेष बन्ने, कसरी वीतमोह बन्ने, कसरी विकार बाट मुक्ति पाउने भन्ने हो । कसरी सही अर्थमा अहिंसक बन्ने, यसको लागि अन्तरतप हुनु अत्यन्त जरुरी छ ।

शिविरमा सामेल हुनेलाई थाहा छ कि काम शुरू गर्दा भित्रबाट ज्वाला फुट्छ, गर्मी हुन्छ । भित्र सञ्चय भएको द्वेष, क्रोध, दौर्मनस्य फुट्न थाल्छ । हामी तटस्थ रहेर त्यसलाई हेर्दै-हेर्दै नयाँ ताप थपेन भने पुरानो बल्दै-बल्दै खतम हुँदै जान्छ । यसैलाई अन्तरतप भनिन्छ ।

बाहिर आगो बालेर, खरानी घसेर तापुलाई तप भनेको होइन । बाबाजीले के तप गरेको ? देशको यो दुर्भाग्य भयो कि जन्म-मरणबाट मुक्त हुने यति महत्त्वपूर्ण विद्या लुप्त भयो, अब फेरि पलाएको छ । अध्यात्म भित्रको सत्यलाई भनिन्छ । **बहिद्धा**- बाहिरको सत्य, **अज्ज्ञत**- भित्रको सत्य । भित्रको सत्यलाई जान्नु नै धर्ममा पाक्नु हो । भित्रको सत्यलाई थाहा नपाईकन राग-द्वेषबाट कसरी मुक्ति पाउन सक्छ ? महापुरुषहरूको अर्थलाई हामीले विर्सियौं, उहाँहरूको वाणीलाई विर्सियौं । खालि पाठ गर्न थाल्यौं । भगवान् महावीर भन्नुहुन्छ - **जहा अन्तो तहा बाहिं, जहा बाहिं तहा अन्तो**- बाहिर जुन छ भित्र पनि त्यही छ, भित्र जुन छ बाहिर पनि त्यही छ । बाहिरको सारा संसार प्रतिक्षण बदलिरहेको छ । भित्रको सारा शरीर र चित्त पनि प्रतिक्षण बदलिरहेको छ । भित्रको सारा शरीर र चित्त पनि प्रतिक्षण बदलिरहेको छ । यसभन्दा अघि भन्नुहुन्छ - यसकुरालाई त्यसै नमान्नुहोस् - **अन्तो अन्तो पूतिदेहंतराणि**- यसको भित्र हेर्दै-हेर्दै शरीरको सम्पूर्ण भागलाई थाहापाउनु, अर्थात् विपश्यना गर्नु । यसरी अभ्यास गरेमा भित्र जम्मा भएको आश्रव पल्टिने छ । आश्रव भनेको जति फोहोर भित्र जम्मा भएको थियो त्यो खन्याउनु, बाल्टिन अथवा बाटामा भएको मैलो खन्याएभै खन्याउनु । भित्र जम्मा भएको मैललाई

खन्याउनका लागि नै विपश्यना गर्नुपर्छ । कति जन्मदेखि भदैं-भदैं आयौ र अहिले पनि भरिदैं-भरिदैं गन्यो भने हाम्रो कस्तो हालत होला ? आज पनि दुःखी छौं र पछि पनि दुःखी नै हुनेछौं ।

यस्तो कल्याणकारी विद्या सबै परम्परमा थियो, विस्तारै-विस्तारै हराउँदै-हराउँदै केवल शब्द मात्र बाँकी रह्यो । शब्दको अर्थ विसर्दै गयो र धर्म अरूको भनेर भन्न थालियो । आजकल पनि कतिपय मानिसहरू शिविरमा जाने व्यक्तिहरूमा फरक आएको स्वीकार गर्दछन्, उनीहरूमा विकार केही मात्रामा अवश्य कम भएको स्वीकार गर्दछन् । जति काम गन्यो त्यति कम हुन्छ, किनकि विपश्यना मैलो निकाल्ने मार्ग हो । अत्यन्त रीसाहा व्यक्तिहरूको रीस कम भएको देखिरहेकाछौं, हेर्दा-हेर्दै विल्कुल शान्त भएको देखिरहेकाछौं । त्यस्तै वासनामा डुबेको व्यक्तिको वासना कम हुन्छ, भयभीत रहने व्यक्तिको भय कम हुन्छ, डिप्रेसन भएको व्यक्तिको डिप्रेसन कम हुन्छ । हामी भित्र जति पनि रोग छन् ती कम हुँदै गयो भने हामीलाई अरू के चाहियो ? तर कतिपय मानिसहरू यस्तो प्रत्यक्ष देखेर पनि, शिविरमा आउन चाहेर पनि यो बौद्ध धर्म भएको कारण पछि हट्छन् । त्यस्ता व्यक्तिहरू देखेर दया पनि लाग्छ, हाँसो पनि लाग्छ, किनकि म पनि त्यस अवस्थाबाट गुज्रिसकेँ । त्यस्तै विचारमा म पनि अल्झिएँ, यो त बौद्धहरूको धर्म, जाँदिन जस्तो लाग्यो । मेरो गुरुजीलाई भेटे पछि उहाँले सम्झाउनु भयो— तिमी त हिन्दूहरूका नेता हो, तिमी भन तिम्रो धर्मले के शील-सदाचारको जीवन यापन गर्दा केही विरोध गर्छ ? शील सदाचार पालन गर्ने कुरामा हिन्दू धर्मको त के कसैको धर्ममा पनि विरोध हुन सक्दैन । त्यसो भए दश दिनसम्म तिमीलाई शील सदाचार पालन गर्न सिकाउँछु, यसको त केही विरोध छैन, होइन । यदि तिम्रो मन वशमा छैन भने शील पनि कसरी पालन गरौला ? त्यसैले तिम्रो मन वशमा राख्ने विधि सिकाइने छ । पहिले तिमी मनको नोकर थियौ, अब मनको मालिक बन्ने सिकाउँछु । यसलाई समाधि भनिन्छ । यसमा कुनै विरोध छ ? पहिला शास्त्रमा पढेको कुरामा, धर्मको किताबमा पढेका कुराहरूमा फलानो ऋषि फलानो जंगलमा समाधिमा बसेको थियो, फलानो ऋषि फलानो जंगलमा गएको थियो ऊ यस्तो समाधिमा बसेको थियो भन्ने उल्लेख छ । हामी गृहस्थ हौं, हामीलाई समाधिमा बस्ने सिकायो भने यसमा

नराम्रो कुरा कहाँ छ ?

समाधिले मात्र केही पनि हुँदैन । समाधिले चित्त एकाग्र हुन्छ तर एकाग्र चित्त नराम्रो काममा पनि लाग्न सक्छ । नराम्रो काम गर्न पनि चित्त एकाग्र हुनु पर्छ । त्यसैले चित्त एकाग्र हुँदा असल काम नै गरिन्छ भन्ने सोच्नु हुँदैन । किनभने भित्र त विकारको भण्डार छ । ती माथि आयो भने चित्त जति सुकै एकाग्र भए तापनि नराम्रो काम गर्न पुग्छ, मानौं क्रोध आयो भने नराम्रो काम अवश्य गरिन्छ । वासना माथि आएको छ भने नराम्रो अवश्य गरिन्छ । त्यस्तै अहंकार जागेको छ भने पनि नराम्रै गरिन्छ । केवल चित्त एकाग्र गर्दा केही फाईदा छैन । अरूको खिसी गरेको होइन, म जुन परम्परामा जन्म हुँदा त्यसमा ऋषि विश्वामित्रको बारेमा पढिन्छ, ऋषि दुर्वासा, ऋषि पराशर आदिका बारेमा सुनिन्छ । उहाँहरूले धेरै ध्यान गरेको छ, तर के भयो ? त्यसैले जबसम्म प्रज्ञा जागृत हुँदैन, जबसम्म प्रत्यक्ष ज्ञान जागृत हुँदैन तबसम्म भित्र रहेको विकारको भण्डार खाली हुँदैन । माथि माथिबाट मनलाई खूब वशमा राखेता पनि विकारको जरासम्म पुग्न त पाउँदैन, विकारको जरामा नै पुगनु पर्छ । जहाँ विकार पलाउँछ, जहाँ हुर्कन्छ त्यहीं पुगनु पर्छ । अन्यथा सारा समाधि एकातिर, फेरिकाम जस्ता को तस्तै ।

यस्को लागि प्रज्ञा सिकाउँछौं । गीतामा प्रज्ञाको पाठ गरिएको थियो । **स्थितप्रस्य का भाषा...** । स्थितप्रज्ञ यस्तो हुनुपर्छ, यस्तो हुनुपर्छ । जो व्यक्ति वीतराग, वीतभय, वीतक्रोध हुन्छ, ऊ नै स्थितप्रज्ञ हो । तर आफू भित्र त प्रज्ञाको सानो अंश पनि छैन । स्थितप्रज्ञ भएमा यस्तो गुण आउँछ, त्यस्तो गुण आउँछ भनिन्छ । त्यसो भए गरेर हेर्नु पर्‍यो । न भगवान्ले यी तीन कुरालाई छोडेर अर्को केही सिकाउनु भयो न म सिकाउँछु । तिमी दश दिन अभ्यास गरेर त हेर्नु । यही सुनेर केवल दश दिनको लागि गएँ । त्यहाँ गए पछि थाहा पाएँ कि त्यहाँ त धर्म नै धर्म छ । न बौद्ध छ, न हिन्दू छ, न जैन छ, न ईसाई छ । धर्म शब्दसंग जब यी विशेषण अगाडि राखिन्छ तब धर्म कमजोर हुन जान्छ, विशेषण प्रमुख हुन पुग्छ, धर्म गौण हुन जान्छ । धर्मलाई प्रमुख बनाउनु पर्छ ।

अनुसन्धानबाट थाहा हुन आएको छ कि “जैन” शब्दको प्रयोग भगवान महावीरको १५०० वर्ष पछि मात्र

प्रयोगमा आएको थियो। यसभन्दा अगाडि कुनै साहित्यमा “जैन” शब्दको प्रयोग भएको पाइँदैन। यस्तै प्रकारले भगवान बुद्धको पाँच-छ सय वर्ष पछि सम्म “बौद्ध” शब्दको प्रयोग भएको पाइँदैन। न भगवान् महावीरले “जैन” शब्दको प्रयोगमा ल्याएका थिए न भगवान् बुद्धले बौद्ध शब्दको प्रयोगमा ल्याएका थिए। न अन्य परम्परामा हिन्दू शब्दको प्रयोगमा ल्याएका थिए। यी सबै पछि आएका कुरा हुन्। जब सम्प्रदाय बन्न थाले तब आफ्ना सम्प्रदायलाई नाम दिन थाले। आफ्नो सम्प्रदायको कर्मकाण्ड, आफ्नो सम्प्रदायको दार्शनिक मान्यतालाई नाम दिन थाले।

पछि नाम प्रमुख हुन थाल्यो, धर्म गौण हुन थाल्यो। यो कर्म काण्ड गर, त्यो कर्मकाण्ड गर। यो व्रत बस, त्यो व्रत बस। यहाँको यात्रा गर त्यहाँको यात्रा गर। यस्तो भेशभूषा लगाऊ, त्यस्तो भेशभूषा लगाऊ। यस्तो पूजा-पाठ गर्नु त्यस्तो पूजा-पाठ गर्नु। यहाँ त धर्मको कुरा नै छैन। प्रकृतिको नियम कानूनलाई थाहा पाएको खोई, त्यसको अनुभव गरेको खोई? प्रज्ञाको पाठ त धेरै गरियो तर भित्र प्रज्ञा कहिले आउने। प्रज्ञा के हो भन्ने थाहा नै पाएका छैनौं भने प्रज्ञामा कसरी पोष्ट हुने? स्थित प्रज्ञ कसरी बन्ने? जब-जब मानिसहरूमा धर्म प्रमुख बनाउनु पर्छ भन्ने जागरण आउँदैन, जबसम्म धर्म जीवनमा आउँदैन तबसम्म अँध्यारो नै अँध्यारो हुन्छ।

आजको सभामा जो आउनुभयो, आजको यो एक

घण्टाको प्रवचन केवल सुन्नको लागि मात्र नहोस्, सोच्नुस्, विचार गर्नुस्। चिन्तन-मनन गर्नु मानिसहरूको स्वभाव हो, तर केवल चिन्तन-मनन मात्र गरेर हुँदैन। अर्को पाइला पनि उठाउनु, धारण गर्नु।

धर्म न हिन्दू बौद्ध है, धर्म न मुस्लिम जैन।

धर्म चित्त की शुद्धता, धर्म शान्ति सुख चैन ॥

चित्त शुद्ध सबैको हुन्छ, कुनै सम्प्रदायको होस्, कुनै समाजको होस्, कुनै वर्गको होस् शान्ति सुख त सबैलाई चाहिन्छ, यो सबैको हो। जसले धारण गर्छ उही सुखी हुन्छ, उही शान्त हुन्छ।

आजको यस धर्म सभामा एउटा कुरा भन्न चाहन्छु धर्मको शुद्ध परम्परामा धर्मका आचार्य हुन्छन्, उसले कहिल्यै दान माग्दैन, यदि दान माग्थे भने दोषी मानिन्छ। त्यसैले यस्तो गर्नु मनाही छ, कोही आचार्यले केही नमाग्नु। म यहाँ यस नियमलाई तोड्दैछु। दोषी भए तापनि नियम तोडेर माग्दैछु कि आफ्नो जीवनको अमूल्य दश दिन मलाई दिनुहोस्। दश दिन दिनुस्, आफ्नो भलाईको लागि, आफ्नो कल्याणको लागि, आफ्नो मंगलको लागि, आफ्नो मुक्तिको लागि। तपाईं मार्फत कति जनाको मंगल हुनेछ थाहाछैन, कतिको कल्याण होला थाहाछैन, कतिको भलो होला थाहाछैन।

जो जो यहाँ पाल्नुभयो उहाँहरूले आफ्नो जीवनको दश दिन दिनुहोस् र आफ्नो कल्याण गर्नुहोस्, आफ्नो मंगल गर्नुहोस्, आफ्नो स्वस्ति-मुक्ति गर्नुहोस् ॥

(साभार- २०७३ माघ, वर्ष ३३, अङ्क १०)

एक दिवसीय ध्यान शिविरया सूचं

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीया नियमित अभिधर्म कक्षाया व्विमिपिन्त विशेष लक्षित यानाः हरेक महिनाया पुन्हीपतिकं सञ्चालन जुइगु एक दिवसीय विपस्सना ध्यान शिविरय् सकल श्रद्धालुपिन्त स्वागत दु।

यँया सानो भय्यांगस्थित रत्न विपस्सना विहारय् कम्मट्ठानाचार्य ऊ सुजनपिय सयादो व निर्मलज्राणी (वीणा) गुरुमांया दक्ष निर्देशनय् जुइगु ध्यान शिविरय् सहभागी जुयाः दुःखं मुक्त जुइगु निर्वाणपाखे पलाः न्ह्याकेनु।

ध्यान समय : सुथसिया ७:०० बजेनिसं न्हिनसिया ४:०० बजेतक्क।

सम्पर्क :

रीना तुलाधर : ९८५१००३६०४

उष्णीषतारा तुलाधर : ९८४१२०८१९२

संयोजक :

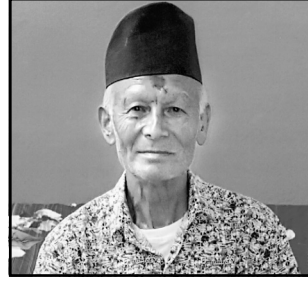
उष्णीषतारा तुलाधर

‘परियत्ति सद्धम्म कोविद’

अनिच्चावत संखारा उप्पादवय धम्मिनो
उपज्जित्वा निरुज्जन्ति तेसं वूपसमो सुखो

बुद्धि :
वि.सं. १९९२ भाद्र १५ गते
सालुपाटी, रामेछाप

मदुगुद्धि :
वि.सं. २०७३ फाल्गुण १०
कृष्णपक्ष दशमी, मंगलवार
कुटुबहाल, चाबहिल

दिवंगत हिरामान शाक्य

धर्मकीर्ति पत्रिकाका विशेष सदस्य उपासक **हिरामान शाक्य** दिवंगत हुनुभयो । यस दुःखद् घडीमा उहाँका परिवारले संसारको अनित्य स्वभावलाई बुझी धैर्य धारण गर्न सकुन् । दिवंगत हिरामान शाक्यलाई सुगति सहित निर्वाण हेतु प्राप्त होस् भनी पुण्यानुमोदन गर्दछौं ।

धर्मकीर्ति पत्रिका परिवार

धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः नःघः

अनिच्चावत संखारा उप्पादवय धम्मिनो
उपज्जित्वा निरुज्जन्ति तेसं वूपसमो सुखो

जन्म :
ने.सं. १०५८ कृष्णपक्ष
पञ्चमी

दिवंगत :
ने.सं. ११३७ शिल्लागा,
नवमी

दिवंगत राममाया मुनिकार, बनस्थली

धर्मकीर्ति चम्पा भोजन पुचःया सक्रिय दुजः राममाया मुनिकार दिवंगत जुया दीगुलिं वय्कःयात सुगति प्राप्त जुयाः निर्वाण हेतु नं याकन हे चूलाय्मा । नापं छें जःपिसं नं थुगु दुःखद् घडी भगवान् बुद्धं कना बिज्याःकथं अनित्य, दुःख व अनात्म स्वभाव धर्मयात थुइके फुगु शक्ति प्राप्त याय् फय्मा धकाः बिचाः हाय्का च्वना ।

चम्पा भोजन पुचः धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः नःघः

धर्मको “नगर” – ३

नेपाल भाषामा अनुवादक- भिक्षु बुद्धघोष महास्थविर
नेपाली अनुवाद- वीर्यवती

धर्म “नगर”मा फलफूल बेच्ने व्यक्ति

महाराज ! जुन भिक्षुहरूले चार आर्यसत्यलाई राम्ररी अवबोध गरी आर्यसत्य ज्ञान साक्षात्कार गर्न सफल भएका छन्, फेरि बुद्ध शिक्षालाई पूर्णरूपले बुझ्न सफल भइसकेका हुन्छन्, चारवटा फलको सुख प्राप्त गर्न सफल भई यस विषयमा शंका रहित व्यक्ति बन्न सफल हुन्छन्, सत्यमार्गमा आउन कोशिस गरिरहेका अन्य व्यक्तिहरूलाई फल धर्म वितरण गरिरहेका हुन्छन्, यस प्रकारका पवित्र व्यक्तिहरूलाई भगवान् बुद्धको धर्मनगरमा रही फलफूल बेच्ने व्यक्ति भनिन्छ ।

धर्म “नगर”मा सुगन्ध बेच्ने व्यक्ति

महाराज ! शीलरूपी सुगन्धले युक्त अनेकानेक गुण धारण गरी क्लेशरूपी मल नाश गरिसकेका परिशुद्ध भिक्षुहरूलाई भगवान् बुद्धको धर्म “नगर”मा सुगन्ध बेच्ने व्यक्तिहरू भनिन्छन् ।

धर्म “नगर”का अम्मली

महाराज ! जुन भिक्षुहरू धर्म पिपासु भई अभिधर्म विनयमा प्रसन्न चित्तका साथ रहने गर्छन्, अरन्यक वृक्षमूल, एकान्त, शून्य स्थानमा वास गरिरहन्छन्, त्यहाँ रही धर्म रसपान गरी रहन्छन्, काय, वाक र चित्त तीनवटै द्वारबाट धर्मरस बुझी त्यहाँबाट पनि माथिल्लो स्तरको धर्म रसपान गर्नको लागि शुद्ध आचरण गर्दै जान्छन् । उनीहरूले आचरण गर्ने धर्मका नियमहरू यसरी छन् –

- १) अप्पिच्छ कथा - अल्पेच्छ कुरा
- २) सन्तुट्टि कथा - सन्तोषी कुरा
- ३) पविवेक कथा - एकान्त शून्यसंग सम्बन्ध भएको कुरा ।
- ४) वीरियारम्भण कथा - कोशिस गर्नुपर्नेसंग सम्बन्ध भएको कुरा ।
- ५) सील कथा - शीलसंग सम्बन्ध भएको कुरा ।
- ६) समाधि कथा - समाधिसंग सम्बन्ध भएको कुरा ।
- ७) पञ्जा कथा - प्रज्ञासंग सम्बन्ध भएको कुरा ।
- ८) विमुक्ति कथा - क्लेशरहित विमुक्तिको कुरा ।
- ९) विमुक्ति ज्ञान दर्सन कथा - विमुक्ति ज्ञानद्वारा विचार गर्ने विषयसंग सम्बन्ध भएको कुरा ।

ती भिक्षुहरूले यी ९ वटा धर्म सम्बन्धी विषयहरू जहाँजहाँ उपलब्ध हुने हो त्यहाँ गई ती धर्मको रसपान गर्ने गर्छन् । महाराज ! यी भिक्षुहरूलाई भगवान् बुद्धको धर्मनगरमा बस्ने धर्मका अम्मलीहरू भन्ने गरिन्छ ।

धर्म “नगर”का पहरेदारहरू

महाराज ! जुन भिक्षुहरूले रातको प्रथम प्रहरदेखि अन्तिम प्रहरसम्म ननिदाइकन बसेर, उठेर चंक्रमण गर्दै रात बिताउने गर्छन् । भावना गर्दै सदा आफ्नो समय बिताउने गर्छन् । आफ्नो क्लेश हटाउने कार्यमा सदा प्रयत्नशील रहने गर्छन्, ती भिक्षुहरूलाई भगवान् बुद्धको धर्मनगरका पहरेदार भनिन्छन् ।

धर्म “नगर”का पसलेहरू

महाराज ! जुन भिक्षुहरूले नवअङ्गले युक्त रहेको बुद्धवचनलाई अर्थद्वारा, व्यञ्जनद्वारा र प्रमाणद्वारा बुझाई सिकाउने कार्य गर्छन्, बारम्बार उपदेश दिने गर्छन्, यी भिक्षुहरूलाई बुद्धको धर्मनगरमा धर्मलाई लोप हुन नदिई रक्षा गर्ने धर्मका पसलेहरू भन्ने गरिन्छ ।

धर्म “नगर”का ठूलठूला सेंठहरू

महाराज ! जुन भिक्षुहरूसंग धर्मरस सेवन गर्ने रूप, परियत्ति कण्ठ पार्ने श्रुत धन हुन्छ, फेरि धर्मलाई निर्देश गर्ने स्वर, व्यञ्जन, लक्षण र गम्भीर तत्त्व ज्ञानले भरिपूर्ण भइरहन्छन्, त्यस प्रकारका भिक्षुहरूलाई धर्मनगरका ठूलाबडा सेंठहरू भनिन्छन् ।

धर्म “नगर”का बडा हाकिम

महाराज ! जुन भिक्षुहरू उत्तम धर्मदर्शनका रहस्यबाट यथार्थ बोध भइसकेका हुन्छन्, ध्यान विषयमा बारम्बार अभ्यास गरी विभिन्न आरम्भणलाई छुट्याउन सक्ने र त्यसको तात्पर्य राम्ररी बुझ्न सक्ने हुन्छन्, सूक्ष्माति सूक्ष्म शिक्षा प्राप्त गर्न सफल भइसकेका हुन्छन्, यस प्रकारका सक्षम पवित्र भिक्षुहरूलाई भगवान् बुद्धको धर्म “नगर”का बडाहाकिम भनिन्छ ।

महाराज! भगवान् बुद्धको धर्म “नगर” यति व्यवस्थित रूपले बसाइएको छ, यति राम्ररी अभ्यास गरी तयार पारिएको छ, फेरि त्यहाँ केही पनि चीजको कमी

कमजोरी रहेको हुँदैन, सबै व्यवस्था अति राम्ररी मिलाइएको हुन्छ, र त्यहाँ यति राम्ररी सुरक्षाको व्यवस्था मिलाइएको हुन्छ, जसको फलस्वरूप शासन बाहिरका शत्रुहरूले यहाँ कुनै पनि तरिकाले हमला गर्न असम्भव छ ।

महाराज ! त्यस धर्मनगरको यी गजबको सुव्यवस्थालाई हेरी भगवान बुद्धको विशेषतालाई चिन्न सकिन्छ ।

जसरी राम्ररी विभाजन गरिएको नगरलाई हेरी मानिसहरूले त्यस नगरको कारिगरको दक्षता पत्ता लगाउने गर्छ, त्यसरी नै लोकनाथ (बुद्ध)को श्रेष्ठ “नगर” लाई हेरी भगवान बुद्ध कस्तो हुनुहुँदो रहेछ भनी उहाँको महत्वलाई पत्ता लगाउन सकिन्छ ।

समुद्रको तरङ्गलाई हेरी मानिसहरूले त्यस समुद्र कति ठूलो रहेछ भनी पत्ता लगाउन सक्छन् । त्यसरी नै शोकलाई दूर गर्नुहुने, अपराजित तृष्णा नाश गर्नुहुने, भवसागर पार गर्नुहुने, देवताहरू र मनुष्यहरू मध्ये महान् हुनु भएका उहाँ भगवान बुद्धको तरङ्ग हेरी जसरी यो धर्मको तरङ्ग बगीरहेको छ, त्यसरी नै उहाँ बुद्ध कतिको महान् हुनुहुँदो रहेछ भनी मानिसहरूले उहाँको धर्मको उच्च चुचुरोलाई हेरी पत्ता लगाउन सक्नेछन् ।

यति उच्च चुचुरो हिमालयको मात्र हुन्छ । यसरी नै यस धर्मको चुचुरोलाई हेरी तृष्णाको आगो शान्त र उपधि रहित हुनेछ ।

भगवान् बुद्धको यी उच्च, भव्य र महान धर्मपर्वतलाई हेरी उहाँ श्रेष्ठ महावीर बुद्ध कति महान रहेछन् भनी पत्ता लगाउन सकिन्छ । जसरी गजराजको पद चिन्ह हेरी मानिसहरूले त्यो हात्ति कति ठूलो रहेछ भनी पत्ता लगाउने गर्छन् । यसरी नै भगवान बुद्ध गजराजको पदचिन्ह हेरी बुद्धिमान व्यक्तिहरूले उहाँ बुद्ध कति महान् हुनुहुँदो रहेछ भनी पत्ता लगाउने गर्छन् । जसरी जङ्गलमा सिंह गर्जेको सुनी अन्य साना ठूला जनावरहरू भयभीत भई भाग्ने गर्छन्, त्यसरी नै अन्य मतका व्यक्तिहरू भयभीत भई भागेको देखेर पत्ता लगाउन सकिन्छ कि धर्मराज भगवान बुद्ध गर्जिनु भएको कारणले उनीहरू भागेका रहेछन् ।

पृथ्वीमा जमीन हिलाम्मे भएको देखेर र रूखहरू हरिया सफा पातहरूले सुशोभित भएको देखेर भारी

वृष्टि भएको अनुमान गर्न सकिन्छ । त्यसरी नै संसारका मानिसहरू आमोद प्रमोद मुक्त भएको देखी धर्ममेघ (बुद्ध) संसारमा बर्सिनु भएको रहेछ भनी पत्ता लगाउन सकिन्छ ।

जसरी पापरज पाप पङ्क त्यागीजनहरूलाई देखी धर्म नदी धर्म समुद्रमा बगिरहेको छ भनी पत्ता लगाउन सकिन्छ । त्यसरी नै संसारका देवताहरू र मनुष्यहरूले धर्माभूत पान गरिरहेको हेरेर धर्मको धारा बगिरहेको रहेछ भनी पत्ता लगाउन सकिन्छ ।

उत्तम सुगन्ध वासना आइरहेको सुँघेर सुगन्धले भरिपूर्ण फूल फुलिरहेको रहेछ भनी पत्ता लगाउन सकिन्छ । त्यसरी नै शील सुगन्ध देवता र मनुष्यहरू समक्ष बहिरहेको देखेर अलौकिक बुद्ध प्रकट हुनुभएको कुरा पत्ता लगाउन सकिन्छ । महाराज ! यसरी नै सयौं हजारौं कारण, तर्क तथा उपमा देखाई बुद्धको बल पत्ता लगाउन सकिन्छ ।

क्रमशः

कमला गुरुमां लुमका

माधवी गुरुमां
सुनन्दाराम विहार

कमला कमल स्वाँ थें उत्तम जुयाः

दान, शील, भावनाय् दत्तचित्तम्ह जुयाः

सुचुपिचु यानाः चटक्क च्वनेसःम्ह

धर्मकर्म यानाः रोगयात त्याका च्वम्ह

तर थौं सकसिगुं नुगः ह्वगनीथें च्वंक

यमराजयाथाय् वनाबिल रूपजक लुमंक

प्रव्रजित गुरुमां संघया दाँभरी जुयाच्वम्ह

अलसी भ्याःभचा हे मदयाः मिलनसारम्ह

थौं गन वन सकसिगुं नुगः ख्वय्क

पद्मकीर्ति विहारया मत सित थें च्वंक

न्ह्यागुहे थजु छःपिन्त भिंगु गति दय्मा

याकन हे निर्वाणया हेतु प्राप्त ज्वीमा

सीयोसम्म लैजान पनि दिदैनन्

नरेन्द्रनाथ भट्टराई

धन-सम्पत्ति पद – परिवारको त के कुरा लगाएको लुगा, गहना समेत सबै फुकाएर यहीं छोडेर केवल कर्मका गठरी बोकेर धर्मराजको समक्ष जानु पर्दछ ।

एकजना व्यक्ति धन कमाउन सके सुख पाउँला भन्ने विचार गरी कठोर परिश्रम गरेर धन कमाउन थाले । तर जति जति धन-सम्पत्ति जम्मा गर्दै जाँथे उति उति अशान्ति, दुःख र असन्तोषको मात्रा उनमा बढ्दै गएको देखेर के गरेमा सुख, शान्ति मिला भनी एकदिन गुरु नानकलाई गएर विन्ती गरे-

“हे गुरु ! मसंग धनसम्पत्ति, पद-प्रतिस्था, पत्नी-पुत्रहरू सबै कुरा छन् तैपनि मैले शान्ति पाइन लौ न ! के गरूँ ?” नानकले केही बेर उनीसंग घरायसी कुराकानी गरिसकेर भन्नुभयो- “हेर भाई ! अशान्ति पाउन धेरै परिश्रम गर्नुपर्छ तर शान्ति पाउन केही कोशिस गर्नुपर्दैन । म तिमीलाई एउटा सानो काम जिम्मा दिन्छु, त्यो गरिदिने बचन दिन्छौ भने म तिमीलाई शान्तिको साँचो नै हातमा राखिदिन्छु ।”

“म शान्तिको लागि जे पनि गर्न तयार छु, भन्नुहोस् “भनी ती मानिसले भन्दा गुरुले आफ्नो आसन नगिचैको वडाबाट एउटा सियो निकालेर दिदै भन्नुभयो- “यो सियो लाई तिमीले सुरक्षितसाथ घर लगेर राख तिमी स्वर्गमा आउँदा त्यो सियो साथै लिएर आउ र त्यहाँ मलाई देउ ।” ती व्यक्ति घरमा पुगेर स्वास्नीलाई त्यो सियो दिदै “यसलाई अरू सियोसंग नमिसाइकन राख, म स्वर्ग जाँदा यो सियो लगेर गुरुलाई दिनुपर्छ ” भने । स्वास्नीले आश्चर्य मान्दै भनिन्-

“यो सियो कसरी लैजान सक्नुहुन्छ तपाईंले ! मरे पछि त मरेको मानिसले लगाएको लुगा समेत भिकेर नाँगै पारेर जलाइदिन्छन् भने यति कुरा पनि थाहा छैन ? “स्वास्नीको त्यो वाणीले ती सेठ भल्यांस भए । भोलीपल्ट गुरु समक्ष गएर, “ हे प्रभु ! सम्पत्ति बटुल्न पाए त सबैथोक पाउँछु भन्ने भ्रममा परेको थिएँ तर हजुर को सियोले मलाई ठूलो ज्ञान दिलाई दियो । अब मैले के गरेमा सुखशान्ति पाउँछु उपाय बताइ दिनुहोस् भनी पाउ परे । तब गुरु नानकले भन्नुभयो-

“हेर ! जाबो एउटा सियोले त तिम्रो साथ दिंदो रहेनछ भने तिम्रा धन, सम्पत्ति पद-प्रतिष्ठा, पुत्र-पत्नी कसैले साथ देलान् त ?” त्यसपछि जनसमूहतिर फर्कदै गुरु नानकले भन्नुभयो ।

“सम्पत्ति बटुलेर सुख, शान्ति पाउन तमिसने हे मूर्खहरू हो ! तिमीहरूले जसलाई सम्पत्ति, सुख र समृद्धि मानेर यिनकै पछि अन्ध धुन्द लागिरहेका छौ, यिनै कुरा तिम्रा लागि विपत्ति, दुःख र नाशको कारण बन्ने छ । यसरी कमाएका कुनै पनि कुराका एक अंश पनि साथमा लैजान पाउने छैनौ । बरू यिनको पछि लाग्दा तिमीहरूले गरेका पाप कर्म बोक्दै वैतरणी नदी तर्दै धर्मराज समक्ष पुगेर तिम्रा कर्मफल भोग्न फेरि ८४ को चक्रमा पर्नेछौ । तिमीहरूले कुकर्म गरी कमाएका सम्पत्ति तिम्रा सन्तानको पनि दुर्गति हुनेछ । सन्तान दरसन्तानले समेत तिम्रा पापका फल यहिँ बसेर भोग्नु पर्नेछ । तसर्थ यदि तिमीहरू आफ्नो र आफ्ना सन्तान समेतको कल्याण चाहन्छौ भने कुकर्म छोड र आजै, अहिल्यै देखि तिमीहरूले कमाएका जम्मा गरेका, धनसम्पत्ति, जनकल्याणकारी कार्यमा खर्च गर । सुख र शान्तिको लागि अरू केही गर्नु पर्दैन । ❖

धर्मकीर्ति विहारमा बुद्धपूजा र धर्मदेशना

२०७३ माघ/फागुन	बुद्धपूजा गर्नुहुने गुरुमांहरू	धर्मदेशना गर्नुहुने गुरुमांहरू
माघ २२ गते, शनिवार, अष्टमी	अमता	वीर्यवती
माघ २८ गते, शुक्रवार, सिपुन्हि	सुवण्णवती	धम्मवती
फागुन १ गते, आइतवार, संक्रान्ति	अमता	धम्मवती
फागुन ८ गते, आइतवार, अष्टमी	वण्णवती	मेत्तावती
फागुन १५ गते, आइतवार, औंशी	खेमावती	खेमावती

बौद्ध प्रश्नोत्तर

सम्पादिका- धम्मवती

अनुवाद- दिलकमल तुलाधर

प्रश्न- १. बुद्धको अर्थ के हो ?

उत्तर- चार आर्यसत्यलाई यथार्थ रूपले बुझ्ने व्यक्तिलाई बुद्ध भन्दछन् ।

प्रश्न- २. चार आर्यसत्य भनेको के हो ?

उत्तर- दुःख, दुःखको कारण, दुःखको अन्त र दुःखलाई निर्मूल गर्ने मार्ग ।

प्रश्न- ३. त्रि-शरण भनेको के हो ?

उत्तर- बुद्ध शरणं गच्छामि, धम्मं शरणं गच्छामि, संघं शरणं गच्छामि ।

प्रश्न- ४. सिद्धार्थ (गौतम) ले कुन उमेरमा गृह-त्याग गरे का हुन् ?

उत्तर- २९ उन्तीस वर्षको उमेरमा ।

प्रश्न- ५. बुद्धले बहुजन हिताय देखाउनु भएको मार्गको नाम के हो ?

उत्तर- आर्य अष्टांगिक मार्ग ।

प्रश्न- ६. मध्यम मार्ग भनेको के हो ?

उत्तर- आर्य अष्टांगिक मार्ग नै मध्यम मार्ग हो ।

प्रश्न- ७. मध्यम मार्गको अर्थ के हो ?

उत्तर- सीमा नाघेर काम गर्नु हुँदैन भनेको हो ।

प्रश्न- ८. केकेलाई आर्य अष्टांगिक मार्ग भन्दछन् ?

उत्तर- सम्यक दृष्टि (यथार्थ बुझिलिनु)
सम्यक संकल्प (सही कल्पना गर्नु)
सम्यक वचन (नबिराई कुरा गर्नु)
सम्यक कर्मान्त (नबिराई काम गर्नु)
सम्यक आजीव (इमान्दार जीवन)
सम्यक व्यायाम (अल्सी नहुनु) ठीक प्रयत्न ।
सम्यक स्मृति (वेहोशी नहुनु)
सम्यक समाधि (चित्तलाई राम्रो कार्यमा एकाग्र अधीनमा राख्नु)

प्रश्न- ९. “चरथ भिक्खवे चारिकं बहुजन हिताय बहुजन सुखाय” यी वाक्यहरू बुद्धले कहिले कहाँ भन्नु भएको हो ?

उत्तर- सारनाथमा धर्मचक्र प्रवर्तन पछि, धर्म प्रचारार्थ भिक्षुहरूलाई गाउँ २ मा पठाउनु भएको बेलामा ।

प्रश्न- १०. बुद्धले कहाँ भिक्षु संघको स्थापना गर्नु भएको हो?

उत्तर- सारनाथमा धर्मचक्र प्रवर्तन पछि ।

प्रश्न- ११. त्रिपिटक भनेको के हो ?

उत्तर- सूत्रपिटक, विनय पिटक र अभिधम्मपिटकलाई त्रिपिटक भन्दछन् ।

प्रश्न- १२. सूत्रपिटकमा कुन् कुन् निकाय छन् ?

उत्तर- दीघ निकाय, मज्झिम निकाय, संयुक्त निकाय, अंगुत्तर निकाय र खुद्दक निकाय ।

प्रश्न- १३. गौतम बुद्धका मुख्य शिष्यहरू को को हुन् ?

उत्तर- सारिपुत्र र मोग्गलायन ।

प्रश्न- १४. गौतम बुद्धको अन्तिम शिष्य को हो ?

उत्तर- सुभद्र परिव्राजक ।

प्रश्न- १५. बुद्धको निजी सचिव हुने भिक्षुको नाउँ के थियो ? उत्तर- आनन्द ।

प्रश्न- १६. आनन्दसित के गुण देखेर बुद्धले स्थायी सेवक बनाउनु भएको हो ?

उत्तर- आनन्दमा, बहुश्रुत, स्मृति शक्ति, सुचरित्र, धैर्य र उपस्थान राम्रो आदि गुण भएको हुनाले ।

प्रश्न- १७. आनन्दले बुद्धको (स्थायी सेवक) निजी सचिव हुनु भन्दा अघि के के शर्त राखेका थिए ?

उत्तर-

- (क) बुद्धलाई प्राप्त भएको चीवरहरू आनन्दलाई नदिने ।
 - (ख) बुद्धलाई प्राप्त भएको भिक्षा आनन्दलाई नदिने ।
 - (ग) बुद्ध बसेको गन्धकुटीमा आनन्दलाई नसुताउने ।
 - (घ) बुद्धलाई व्यक्तिगत निमन्त्रणा गरेको ठाउँमा आनन्दलाई नबोलाउने ।
 - (ङ) आनन्दले स्वीकार गरेको ठाउँमा बुद्ध निमन्त्रणामा जानु पर्ने ।
 - (च) टाढाबाट नै बुद्धको दर्शनार्थ कोही आयो भने तुरन्त बुद्धकहाँ ल्याउनु पाउनु पर्छ ।
 - (छ) आनन्दलाई शंका उत्पन्न हुँदा बुद्धकहाँ गएर शंका निवारण गर्न पाउनु पर्छ ।
 - (ज) आनन्द नभएको ठाउँमा बुद्धले उपदेश दिनुभएको भए आनन्दलाई त्यो उपदेश फेरि बताउनुपर्ने ।
- प्रश्न- १८. आनन्दसित भिक्षु हुनेहरू को को थिए ?
- उत्तर- अनुरुद्ध, भदिय, भग्गु, किम्बिल, देवदत्त शाक्यहरू र उपालि नाउ ।

क्रमशः

कतै तपाईले दुःखको जिम्मेवारी देवतालाई त ठह्याएको छैन ?

✍ बिमला (शाक्य) वज्राचार्य, शंखमूल
(परियति सद्धम्मपालक) M.A. (जयमङ्गल विहार)

तथागत बुद्धको उपदेश तथा कथनहरूलाई विश्लेषण गर्दा हाम्रो जीवनमा आउने सुख तथा दुःखको जिम्मेवारी हामी आफै नै रहेछौं भन्ने कुरा खुलस्त हुन आउँछ। हामीलाई धेरै दुःख आउँदा हामी अनेकौं दोषहरू अरूमाथि थोपेछौं। यो दुःखको कारण मेरो फुपु, मेरो आमा, मेरो बुबा, मेरो श्रीमान, मेरो श्रीमती र कहिले काहिँ श्रीमानको तर्फबाट दुःख हुदाँ यो सम्बन्ध मिलाई दिने त्यो लमि (दुलाहा दुलहिको सम्बन्ध जोडिदिने व्यक्ति) भनी हामी अरूलाई दोषी ठह्याएर आफू सबै दोषबाट चोखिएर बसिरहेका हुन्छौं। वास्तवमा सबै दुःखको कारण आफै रहेछ। जीवनमा आउने दुःख तथा सुखको विधाता अर्थात् निर्माता स्वयं नै रहेछ।

हामी भन्छौं कि मैले कसैलाई नराम्रो गरेको छैन, पापीहरू कति अरूलाई दुःख दिदै जीवन बिताइरहेका छन्। तैपनि उनीहरूको जीवनमा सुखै सुख, मैले कसैलाई दुःख दिने एक कार्य गरेको छैन तैपनि मेरो जीवनमा एक सुख छैन। भगवान् जो अरूको सुख दुःखको निर्णय गर्ने उहाँ निदाएर बसिराख्नु भए छ। यो संसारमा जहिले पनि पापीहरूको मात्र जय र राम्रो गर्नेको जीवनमा दुःख भेल्लुपर्ने रहेछ भनी देवताहरूमाथि दोष थुपार्न पछि पर्दैनौं। वास्तविक यथार्थ त यस ब्रह्माण्डमा अर्कै रहेछ। सुखको लागि विभिन्न देवता कहाँ पुगेर भाकल गर्ने एक लाख रूपैयाँ प्राप्त होस् भनी पाँच रूपैयाँको लड्डु चढाउने, सुखी जीवन प्राप्त होस् भनी आफूले अनैतिक जीवन ग्रहण गर्दै पनि ठूला सन्तहरूबाट शुभफलको आशा लिने। नक्षत्र ग्रहको कारणले गर्दा नै मेरो वर्तमान जीवन असफल भएको होला, भनी देवालयहरू घुमफिर गर्दै पूजा गर्नजाने, यी सबै मानसिक कार्य कलापलाई जोड दिई सुख पाउने आशालाई एकछिन अलग राखी आँखा चिम्लेर टक्क अडेर केहि छिन सोचौं—

“कतै मेरो सबै दुःखको कारण आफैले त निर्माण गरिरहेको छैनौं ?

अवश्य, वर्तमानको सबै दुःखको कारण हामी आफै नै हो। बुद्धको सम्यक दृष्टिले भन्छन् —

“सब्बे सत्ता कम्मस्सका”

हामी वर्तमान जीवनमा जति पनि मनले वचनले कर्मले जानेर अथवा नजानेर पापकर्म गरिराखेका हुन्छौं, हामी आफ्नो वर्तमान तथा भविष्यको सुखको र दुःखको बीउ रोपिरहेका छौं। त्यसबाट फल फलन समय लाग्छ। त्यो बीउ पाप कर्म अर्थात् अकुशल कार्य गर्नासाथ दुःख हुँदैन किनभने त्यो बीउ पाकनको लागि समय लाग्छ। सुख आउनको लागि पनि समय लाग्छ। हामी पाप कार्य गरेर अर्थात् त्यसको बीउ रोपेर सो बीजबाट अङ्कुरिएर बोट भई बोटबाट रूख र रूखमा बल्ल फूल फूलेर फल फलन तयार हुन्छ। त्यहाँसम्म समय लगाएर नियमानुसार जीवनमा आउने सुख र दुःखको निर्णय प्राकृतिक नियमानुसार हाम्रो सृष्टिमा एउटा नियम छ जुन सुख र दुःखको निर्णायक र परिणाम आफ्नै कर्मको बीजबाट शुरू हुने एक आपसि सम्बन्ध हो।

हामी आफ्नो देशको संवैधानिक नियम मलाई थाहा छैन भनी आफूले गरेको अपराधबाट बच्न सकिँदैन, चाहेर, जानेर चोरोस, ठगोस, लुटोस, देशको कानून अनुसार सजाय भोग्नुपर्ने हुन्छ। मैले गरेको त हो तर नियम नै थाहा भएन भनी अलग्गिन पाउँदैन, त्यस्तै संसार वा सृष्टिकर्ताको नियम सनातन काल देखि चल्दै आइरहेको हुन्छ। पछिसम्म रहिरहने नै छन्। हामी मानव भई यस धर्तीमा जन्मेपछि ती नियमहरू खोतल्ने, बुझ्ने र खोज्ने हाम्रो कर्तव्य हुन आउँछ। अब भन्नु होला वर्तमान जीवनमा मैले गरेको कर्मले नै दुःखको परिणाम ल्याउँछ भने केलाई अकुशल कर्म भन्दो रहेछ ?

(क) शरीरबाट पाप गरिरहेका हुन्छौं —

(१) प्राणी हत्या गरेर

(२) अरूको अधिनमा रहेको वस्तु चोरेर, ठगेर।

(३) अरूको विवाहित, पुरुष वा स्त्रीलाई आफ्नो बनाउने

(ख) वचनबाट पाप (आफ्नो स्वार्थ पूर्तिको लागि) —

(१) भूठो बोलेर

(२) कडा वचन बोलेर

(३) चुगली गरेर

(४) अर्थहीन कुरा बोलेर अरूको जीवनमा हानी पुऱ्याउने।

(ग) मनबाट -

(१) अरूको घर जग्गा सम्पत्ति जसरी भएपनि आफ्नो पार्ने कार्य गर्ने दाउ ।

(२) अति क्रोधित बनी अरूलाई मार्ने हत्या गर्ने योजना बनाउने ।

(३) पुर्नजन्म छैन यो नै एउटा जन्म हो जे गरे पनि फरक पर्दैन भनी अरूलाई दुःख दिएर लुटेर पनि मोजमस्ती गर्ने मनसाय अर्थात् धर्मलाई अधर्म अधर्मलाई धर्म सोचेर मनपरी योजना बनाउने ।

माथि उल्लेखित दश अकुशल कार्यले हाम्रो वर्तमान र अर्को जन्मको लागि वीजको निमार्ण गरिराखेका हुन्छन् ती दशवटा दैनिक कार्यलाई सस्तो नठानौं । ती हामीले नदेखिने भएर यसलाई हामी विश्वास गरिदैन र निरन्तर अरूलाई दोष दिदै आफू निर्दोषी भई पन्छिन पुग्छौं । वास्तविकता यहि नै रहेछ । हामीलाई दुःख र सुख आउने तरिका पनि सृष्टिमा अलग्गै नियम रहेछ । जस्तै हामीले एउटा पाप कर्म गरेको हुन्छ भने त्यसको वीजबाट सयौं पटक दुःखको वा सुखको फल भोग्नु पर्ने रहेछ । एक पापको एकपल्ट मात्र नभई एक पापको सयौं पल्ट, एक पुण्यको पनि सयौं पल्ट सुख प्राप्त हुन्छ । जस्तो एउटा सुन्तलाको फल भित्र कयौं वीजहरू हुन्छन् त्यसमा कयौं सुन्तला प्राप्त हुन्छन् । सृष्टिमा पनि हामीले गरेका कर्मफल यसरी गुणात्मक रूपमा फल आइरहेका हुन्छन् । भनिन्छ -

“वर्तमानमा कर्म अझ बढि नै बलवान हुन्छ ।”

वर्तमान गरिएको कर्मले पूर्वजन्मबाट आएको दुःखलाई १/५% ले घटाउन सघाउँछ भने अर्कै जन्मको लागि वीज तयार गर्ने काम गर्दछ । हामीले अधिल्लो जन्ममा गरेका दुःखको वीज संस्कारले गर्दा यो जन्ममा राम्ररी सोचेर कर्म गर्न नसक्ने हुन्छ जस्तो क्रोधको संस्कार (पहिलो जन्ममा निर्माण गरेका वानी व्यवहार) यो जन्ममा उत्पन्न भई सोहि कर्मलाई परिवर्तन गर्न नसक्ने भई दुःख आई राख्छ । हामीले यस्ता पूर्वजन्म संस्कारित कर्मलाई पनि वर्तमानमा सुधार्ने वा परिवर्तन गर्न सकिन्छ । यी सबैको समाधानको लागि एक मात्र उपाय छ, ‘गृहस्थ धर्म’ जसलाई हामी भन्छौं - ‘पञ्चशीलको पालना’ ।

यसको महिमा कम ठान्नु हुँदैन । पञ्चशीलमा विश्वास राखी शीलको पालनालाई व्यवहारमा आफूले महसूस गर्दै जाऔं अवश्य आफूले नै निर्णय लिन सकिन्छ ।

वर्तमान हामीले भोगिरहेका सबै सम्पत्ति,

छोराछोरी आमा बुबा, परिवार, श्रीमान्, श्रीमती, साथी, नाता, कुटुम्ब सबै केही समयको लागि प्रयोग गर्न सापट लिएका जस्तै हुन् । ती धनहरू हाम्रा जीवन छद्मैमा पनि क्षणभर भित्रै नाश हुन सक्छन् । तसर्थ संसारमा जन्म जन्मान्तरमा परिवर्तित हुँदै आइरहेका प्राणीहरूको त्यस त्यस जन्मान्तरमा परिवर्तित अर्को जन्ममा साथ नआइकन ती ती जन्महरूमा नै त्यसै रहिरहने हुदाँ त्यसलाई निजी सम्पत्ति भन्नु उचित हुँदैन त्यसैले हामीले तथागतको कथन - “कर्म नै हाम्रो आफ्नो निजी सम्पत्ति हो ।”

आफूले गरेको कर्म अनुसारको परिवार प्राप्त हुन्छ । आफूले गरेको कुशल अकुशल कार्य अनुसारको धनसम्पत्ति प्राप्त हुन्छ कर्मयोनी प्राप्त हुन्छ । कर्मबाट नै अर्को जन्ममा सोहि अनुरूपको परिवार, कर्मबाट नै सोहि अनुरूपको सम्पत्तिको मालिक, कर्मबाट नै पशु पन्छि, मानव, देव, ब्रह्मा योनी प्राप्त हुन्छ । प्राणी जन्म लिदै संसार चक्रका घुमिरहुञ्जेल तिनीहरूले गरिएका कायिक, वाचिक र मानसिक कुशल अकुशल कर्म नै तिनीहरूका अंशियार हुन्छन् । अतः होश पूर्वक वर्तमान जीवनमा कर्म गरौं । ❖

सकल भन्ते गुरुमांपिन्त उदाय् समाजया निमन्त्रणा

सकल नेपा: मिपिनिगु सुख शान्ति आयु आरो ग्य व भिं जुइमा धैगु कामना यासे उदाय् समाजं थ्वहे वइगु २०७४ वैशाख २ गते (अप्रिल १५, २०१७) कुन्हु स्वनिगल्य उपस्थित सकल भन्ते गुरुमांपिन्त क्वय् न्ह्यथना कथं भोजन तथा संघदान यायेगु क्वछिनागुलिं उगु कार्यक्रमया निमन्त्रणा छ्वया हये धुनागु दु । कारणवस टेलिफोन सुचं वा ब्वनापौ मथ्यसां थुगु हे निमन्त्रणा पौयात स्वीकार याना: संघदान कार्यक्रमय् बिज्यायेत सकल भन्ते गुरुमांपिन्त उदाय् समाज पाखें श्रद्धापूर्वक प्रार्थना यानाच्चना ।

ज्याभव:

मिति : नेसं ११३७ चउलागा: ४

२०७४ वैशाख २ गते शनिवार

थाय् : योगाम्बर बाइक्वेट, पुतलि सतक
(सिंहदवार न्ह्योने)

ई : सुथसिया. द:३० ता इलय्

गन शरीर दइ अन ल्वय् नं दइ

सुनिता मानन्धर

जव सुयातं ल्वचं कइ । ल्वगि थःत जक ल्वचं कः थें तायेकी । थःत हे जक छाया जुल अले थःत हे छाया जुइमाः गु धकाः न्ह्यसः छुइ अतिकं दुःखी जुइ । ल्वचं मुक्त जुइत उपाय नं याइ । वासः यायेत लखौं लख दाँ जक मखु छैं बुँ नापं पाइ । थुगु इलय् गुलिसियां ल्वय् लनी । गुलिसियां ल्वय् लनी मखु । ल्वय् लंकेफुमह भचा लय्ताइ । तर ल्वय् लंके मफुमह निराश जुइ । वहे निराशया कारणं वया आत्मबल नं म्हो जुजुं वनी । उकिं हे जुइमाः इलय् व्यलय् ल्वगिं आत्महत्या यात धाःगु नं बुखँ पिदनी । अथे ला थौया ल्वगितयसं जक मखु । बुद्धकालय् नं ल्वगिं आत्महत्या याःगु खः । बुद्धकालय् छन्दकयात ल्वचं कल । छन्दक तथागत बुद्धया मचाबलयाम्ह पासा खः । तर लिपा वयात ल्वचं कल । वं थःगु शारीरिक बेदनायात सहयाये मफुत । अतिकं दुःखी जुल । अन्तय् छन्दकं शस्त्र कयाहल । थःगु गःपःया हिनु चात । अन्तय् छन्दकं आत्महत्या यात ।

ल्वचं कइगु इलय बेदना सह याये तसकं थाकु । थ्व इलय् छगू मिनेट नं छघौया ई थें जुइ । छघौ नं दछिया ई थें ताहाकः जुइ । थुगु इलय् म्वायेगु नं व्यर्थ थें ताइ । दिमाग शुन्य जुयाः विचाः शक्ति तकं मदया वनी । ल्वगिया बेदना गथे जुइ धइगु खँ धनञ्जानी सुत्तय् नं न्ह्यनातःगु दुं । बुद्धकालय् धनञ्जानी ब्राह्मणयात ल्वचं कल । आयुष्मान सारीपुत्रं वयात नाप लाः वन । थुगु इलय् ब्राह्मणं थःगु ल्वय् अप्वयाच्वंगु खँ थुकथं कन – सुं छम्ह अतिकं बलाःमह पुरुषं वया छयनय् खिपतं न्याक्क चिना विउ थे तसकं छयों स्यानाच्वंगु दु । सुं बल्लाःमह पुरुषं म्येय्यात स्याइगु इलय् चक्कुं सुँ थें प्वाथय् स्यानाच्वंगु दु । अथे हे अतिकं बल्लाः पिं निम्ह पुरुषतयसं म्थ्यात छ्वावाः थें शरीरय् अतिकं डाह जुयाच्वंगु दु । थुकथं शरीरय् दुःख बेदना भन् भन् अप्वयाच्वंगु दु ।

ल्वचं सुयात कइ । गबले कइ । गुकथंया कष्ट वी धकाः सुनानं धाये फइ मखु । ह्याउँमचानिसे बुढाबुढी तय्त तकं ल्वचं कयेफु नकतिनिं छुं मजू थें च्वंसा पलख लिपा ल्वचं ग्रस्त जुइफु । न्ह्याम्हेसितं गुगु नं इलय् ल्वचं कयेफु । बुद्धकालय् अनाथपिण्डक महाजनयात ल्वचं कःगु खः । अनाथपिण्डक महाजन बुद्धकालया अग्रज उपासक खः । महाजनं नीन्हेगू कोटी दां खर्च यानाः जेतवन विहार

दान याःगु खः । अतिकं धर्मात्माः न्हिया न्हियं दान धर्मयाना जुइम्ह । नये मखंपि सकसितं नका जुइम्ह थज्याःमह अग्र उपासकयात नं ल्वचं मत्वःतू । अनाथपिण्डक महाजनयात ल्वचं कष्ट बिउगु खँ अनाथपिण्डकोवाद सुत्रय् न्ह्यथनातःगु दु । थुगु सुत्र बुद्ध वचन त्रिपिटकया निगूगु निकाय ग्रन्थ मज्झिमनिकाय दुने दुथ्याकातःगु दु ।

ल्वय् तःधं वा चीधं जुइ मखु । न्ह्याथें जाःगु ल्वचं कःसां कष्ट हे जुइ । गुगुं दीर्घकाल तक कष्ट जुइ । गुगुं छु ई तक कष्ट जुइ । यशोधरादेवीयात नं फय्कू थहां वयाः कष्ट जूगु खः । न्हापा गृहस्थी जुयाः दरवारय् च्वनाच्वंगु इलनिसें फय्कू थहां वइगु ल्वय् दुगु खः लिपा गृहत्याग याये धुंकाः नं थुगु ल्वचं मत्वःतू । स्थविरायात फय्कू थहां वयाः तसकं प्वाः स्यात । थुकिं यानाः वसपोल दने तकं मफुत ।

बुद्धकायल् प्रव्रजित जुइधुंकाः नं ल्वचं कःमह पुतिगततिस्स थेर नं खः । वसपोलयात ल्वचं थुलि कष्ट विल कि म्ह छम्हं कैया कै दयावल । कै दक्व तग्वः जुयाःन्हि दाल । म्ह छम्हं वाच्यावाच्या जुल । ध्वगिनाः नवल । वसपोलया न्ह्यःने सुं मवल । पुतिगततिस्स थेर जक मखु, बुद्धशासनय् मेपिं प्रव्रजित भिक्षुपित नं ल्वचं कःगु खः थुगु खँ सुप्रिया उपासिकां थःगु ला ध्यनाः ल्वगिं भिक्षुयात सूप त्वंकूगु घटनां यचुका विउ । अथेहे विशाखा उपासिकां तथागत बुद्धयाके च्यागू वर प्वंगु खः । गुकी ल्वगि भिक्षुया सेवा यायेगु, ल्वगि भिक्षुया भोजनया खँ नं दुथ्याः ।

बुद्धकालय् नं मलेरिया ल्वचं कःगु खँ न्ह्यथनातःगु दु । ल्वय् गबले छम्हेसित जक कइ । तर गबले गां, नगर, निगम छगुलिं हे नं फैले जुइफु । अले उगु ल्वचं गां, नगर व निगमया मनूत दक्वसितं कष्ट वीफु । थुकथंया लकस बुद्धकालय् नं वःगु खः । गुगु इलय् श्रावस्तीया छगू परिवारय् मलेरिया ल्वय् फैले जुल । मां, बौ व काय स्वम्ह जक दुगु परिवार । माबौ निम्हं उगु ल्वचं कयाः सित । तर कायम्ह छम्ह म्वाये फत । बुद्धकालय् ल्वचं कःमह छम्ह गृहस्थी मइकुण्डली नं खः ।

बौद्ध ग्रन्थ मज्झिमनिकाय दुने दुथ्याःगु रट्टपाल सुत्तय् तथागतं प्यंगू हानीया वारे कनाविज्याःगु दु । गुकी

छगू हानी जरा हानी खः । तथागतं धयाविज्याःगु दु – जब सुं पुरुषयात ल्वचं कइ । ल्वचं ग्रस्त जुइ । अले व दुःखी जुइ । थुगु इलय् वं अनित्ययात थुइका काइ ।

प्राणीया शरीरया वास्तविकतायात तथागत बुद्धं थुकथं धया विज्याःगु दु, 'क्वय्या' नगर दयेकाः उकी दुने ला व हिं भुनातःगु नापं बुरासू, मृत्यु, अभिमान नापं कपट नं सुलाच्चनी ।' थुकथं बौद्ध ग्रन्थ धम्मपदया जरावग्गे दुने दुथ्याःगु मेगु गांथायात नं थन न्हयथनेवहः जू । वसपोलं धयाविज्याःगु दु – गुगु शरीरं अस्थिर जू । घाः व स्याः चालं जाः । थी थी कथंया संकल्पं जायाच्चंगु छापा थें समाः यानातःगु विचित्र शरीर खः । अथे हे मेगु गाथाय् धयाविज्याःगु दु – थ्व रूप जीर्ण जुयाः वनीगु ल्वय्या छें खः । अतिकं क्षण भंगुर नवः गु शरीर त्वःताः मरणय् जीवन अन्त जुइ ।' थन जन्म नापनापं मृत्यु वइगु वास्तविकता खः । उकथं हे शरीर नापं ल्वय् दना वइगु नं सत्य हे खः । थुगु सत्ययात सुनां पनां पने फइ मखु । न्हापा वा लिपा न्ह्याथेंजाःम्ह प्राणीयात नं ल्वचं कइ । ल्वचं दुःख वी । थुगु वास्तविकतायात बुद्ध शिक्षां थुइका वी । ❖

मांया म्हगस

लेलिन शाक्य

पूवनी मां छंगु म्हगस
अवश्य छं धाःथें जुयाः
छन्हु न्हापा लिपा लाई
पूवनी म्हगस सत्य जुयाः
छंगु म्हगस पूवकेगु
मचाया कर्तव्य जुल
जुइमखु भुठा गबलें
छं हे न्हापां स्यंगु जुल
धाःगु खः छं जितः स्वयाः
मखुवचं ल्हाय्मते
खःगु खँ छं ल्हाणा हुँ
सुं खनाः नं ग्यायमते
थ्व थें ज्याःगु छंगु वचं
लुमंकाः जिं च्वने
चन्द्र सदां जवय्, लाय्मा
थ्व हे जक खने ।

धम्मवती गुरूमां

धर्मनारायण महर्जन

मनमैजु-४, फुसिख्य येँ

यल देया न्ह्योने, जन्म जुयां
मां वौया योम्ह, म्थ्याय् धाय्का च्वंम्ह
शाक्य कुलया गणेशकुमारी
निर्वाण लंपु थेनेत, मदिकक न्हयाःम्ह
धन्य धन्य गुरूमां, धम्मवती धाःम्ह
बुद्धघोषया उपदेश न्यन्यं
धम्माबुध ल्यूल्यु विज्याःम्ह
फिंप्यदँ वैसय् वर्माय् थ्यंकाः
बुद्ध धर्मया, अध्ययन याःम्ह
धन्य धन्य गुरूमां

धर्म अध्ययन, अध्यापन यायां
धम्माचरिया, जुया विज्याःम्ह
बुद्ध शिक्षाया, साहस ज्वनाः
जन्म भूमिसं, लिंहा विज्याम्ह
धन्य धन्य गुरूमां.....

संघया जग, बल्लाकेगु तातुनाः
धर्मकीर्ति विहार, स्थापना याःम्ह
नारी जगतय् गुरूमां धायकाः
धार्मिक क्रान्तिया ध्वाँय् ब्वयेकूम्ह
धन्य धन्य गुरूमां.....

धर्मया ख्यलय् सफुतिं जायकाः
यइपुक न्ह्यईपुक ध्वाः थुइके फुम्ह
बुद्ध धर्मया थी थी उपाधिं
विभूषित जुयाः लोकं ह्वाःम्ह
धन्य धन्य गुरूमां....

धर्म प्रचारया लागि बौद्ध गोष्ठि नीःस्वना
मिसा जाति नेपाः या गण गुणी जूम्ह
बौद्ध जगतय् न्ह्यलुवाः जुयाः
अगमहा गन्धवाचक, पण्डित धाय्का च्वंम्ह
धन्य धन्य गुरूमां

जंगल लय् नं भय त्रास मकाःम्ह
जेले दुनेनं, धर्म साहस क्यंम्ह
दिर्घायु जुइमा, निरोगी जुइमा
दँ, दँः पतिकं जन्मदिं याःम्ह
धन्य धन्य गुरूमां धम्मवती धाःम्ह

Mountain Buck and Village Doe—8

[Infatuation]

Once upon a time, in northern India, there was a herd of village deer. They were used to being near villages; they were born there and grew up there. They knew they had to be very careful around people. This was especially true at harvest time, when the crops were tall, and the farmers trapped and killed any deer who came near.

At harvest time, the village deer stayed in the forest all day long. They only came near the village during the dark of the night. One of these was a beautiful young doe. She had soft reddish-brown fur, a fluffy white tail and big wide bright eyes.

During this particular season, there was a young mountain buck who had strayed into the same low forest. One day, he saw the beautiful young doe, and immediately became infatuated with her. He didn't know anything about her. But he imagined himself to be deeply in love with her, just because of her reddish-brown fur and her fluffy white tail and her big wide bright eyes. He even dreamed about her, although she did not know he existed!

After a few days, the young mountain buck decided to introduce himself. As he was walking out into the clearing where she was grazing, he was entranced by her appearance and could not

take his eyes off her. He began speaking: “Oh my sweet beauty, as lovely as the stars and as bright as the moon, I confess to you that I am deeply—” just then the young buck’s hoof got caught in a root, he tripped and fell, and his face splashed in a mud puddle! The pretty village doe was flattered, so she smiled. But inside, she thought this mountain buck was really rather silly!

Meanwhile, unknown to the deer, there was a clan of tree fairies living in that part of the forest. They had been watching the mountain buck, while he secretly watched the village doe. When he walked out into the clearing, began his speech, and fell in the mud puddle – the fairies laughed and laughed. “What fools these dumb animals are!” They cried. But one fairy did not laugh. He said, “I fear this is warning of danger to this young fool!”

The young buck was a little embarrassed, but he did not see it as any kind of warning. From then on, he followed the doe wherever she went. He kept telling her how beautiful she was and how much he loved her, She didn’t pay much attention.

Then night came, and it was time for the doe to go down to the village. The people who lived along the way knew the deer passed by at night. So they set traps to catch them. That night a hunter waited, hiding behind a bush.

Carefully the village doe set out. The mountain buck, who was still singing her praises, went right along with her. She stopped and said to him, “My dear buck, you are not experienced with being around villages. You don’t know how dangerous human beings are. The village, and the way to it, can bring death to a deer even at night. Since you are so young and inexperienced (and she thought to herself, ‘and foolish’), you should not come down to the village with me. You should remain in the safety of the forest.”

At this, the tree fairies applauded. But of

course, the deer could not hear them.

The young buck paid no attention to the doe’s warning. He just said, “your eyes look so lovely in the moonlight!” and kept walking with her. She said, “If you won’t listen to me, at least be quiet!” He was so infatuated with her, that he could not control his mind. But he did finally shut his mouth!

After a while, they approached the place where the hunter was hiding behind a bush. The fairies saw him, and became agitated and frightened for the deer’s safety. They flew nervously around the tree branches, but they could only watch.

The doe could smell the hiding man. She was afraid of a trap. So, thinking to save her own life, she was afraid of a trap. So, thinking to save her own life, she let the buck go first. She followed a little way behind.

When the hunter saw the unsuspecting mountain buck, he shot his arrow and killed him instantly. Seeing this, the terrified doe turned tail and ran back to the forest clearing as fast as she could.

The hunter claimed his kill. He started a fire, skinned the deer, cooked some of the venison and ate his fill. Then he threw the carcass over his shoulder and carried it back home to feed his family.

When the fairies saw what happened, some of them cried. As they watched the hunter cut up the once noble looking buck, some of them felt sick. Others blamed the careful doe for leading him to the slaughter.

But the wise fairy, who had given the first warning said, “It was the excitement of infatuation that killed this foolish deer. Such blind desire brings false happiness at first, but ends in pain and suffering.”

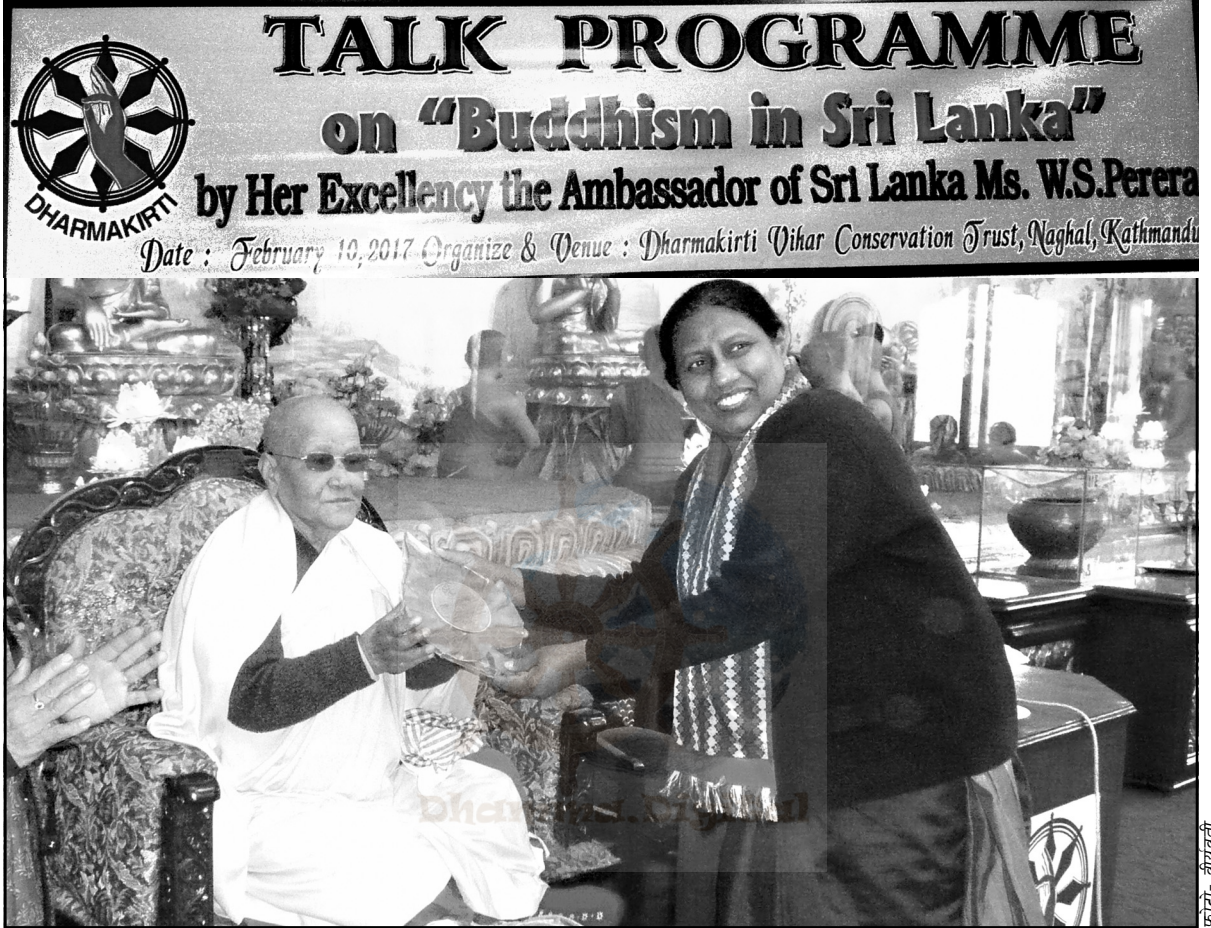
The moral is: Infatuation leads to destruction.

to be continue

धर्मकीर्ति विहार

गतिविधि

‘श्रीलंकामा बुद्ध धर्म’ विषयक प्रवचन

मायाको चिनो प्रदान गर्नुहुँदै भिक्षुणी धम्मवती गुरूमां

२०७३ माघ २८ गते, शुक्रवार
स्थान- धर्मकीर्ति विहार, धम्महल ।

यसदिन धर्मकीर्ति संरक्षण कोषको आयोजनामा आयोजित एक प्रवचन कार्यक्रममा नेपालका लागि श्रीलङ्काका राजदूत सुश्री स्वर्णलता परेराले “श्रीलंकामा बुद्ध धर्म” विषयक प्रवचन दिनुभएको थियो ।

धर्मकीर्ति संरक्षण कोषका अध्यक्ष भिक्षुणी धम्मवतीले कार्यक्रम उद्घाटन गर्नु भएपछि कोषका सदस्य मीना तुलाधरले स्वागत गर्नुभएको उक्त कार्यक्रम सचिव प्रफुल्ल कमल ताम्राकारले सञ्चालन गर्नुभएको थियो । कार्यक्रममा धर्मकीर्ति संरक्षण कोषका कोषाध्यक्ष

अजय रत्न स्थापितले प्रवचक परेराको परिचय प्रस्तुत गर्नुभएको थियो ।

प्रवचनको क्रममा सुश्री परेराले भन्नुभयो— नेपाल र श्रीलङ्का बिच बनिएको सुमधुर सम्बन्धको प्रमुख कारण त बुद्ध धर्म पनि हो । नेपालमा स्थविरवाद बुद्ध धर्म पुनः जागरण कार्यमा श्रीलंकाको विशेष योगदान रहेको छ । श्रीलङ्काका बुद्ध धर्म प्रचार कार्यमा सम्राट अशोक, भिक्षु महेन्द्र र भिक्षुणी संघमित्राको विशेष योगदान रहेको छ । बुद्धगयाको बोधिवृक्ष भिक्षुणी संघमित्राले श्रीलंकाको अनुराधापुरमा लगिएको थियो ।

यसरी नै बुद्धको दन्त धातु ल्याउने व्यक्ति पनि महिला नै थिइन् । भिक्षुणी संघमित्राले श्रीलंकामा भिक्षुणी शासन स्थापना गर्नुभएको थियो । उक्त अवसरमा श्रीलङ्कामा महारानी अनुला पनि भिक्षुणी हुनु भएको थियो ।”

कार्यक्रममा संरक्षण कोषमा सदस्य मदन रत्न मानन्धरले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएको थियो । यसरी नै कार्यक्रममा सभापती भिक्षुणी धम्मवतीले आशीर्वचन दिनुहुँदै भन्नुभयो—

“नेपालमा बुद्धधर्म प्रचार कार्यमा तत्कालिन बौद्ध विद्वानहरू भिक्षु महाप्रज्ञा, भिक्षु प्रज्ञानन्द, र धर्मादित्य

धर्माचार्य आदिको पनि विशेष देन रहेको छ । नेपालमा स्थवीरवाद बुद्ध धर्मको जग बसाल्ने कार्यमा क्रमशः बर्मा, श्रीलङ्का र थाइलैण्ड देशबाट धेरै सहयोग पुऱ्याएको विसन सक्दैनौं ।”

प्रवचन पछि प्रवचक समक्ष प्रश्न गर्ने पश्नकर्ताहरू यसरी हुनुभयो ।

कृष्ण गौतम, ज्ञानकाजी शाक्य, भिक्षुणी धम्मविजया, गुणेश्वरी श्रेष्ठ र लजली वज्राचार्य आदि ।

सो पश्चात् भिक्षुणी धम्मवतीले प्रवचक सुश्री परेरालाई मायाको चिनो स्वरूप धर्मकीर्ति लोगो प्रदान गर्नुभएको थियो ।

विदाई समारोह

भिक्षुणी धम्मवतीले प्रशंसापत्र प्रदान गर्नुहुँदै

२०७३ फागुण १५, आइतबार,
स्थान- धर्मकीर्ति विहार, धम्महल

आफ्नो कार्यकाल समापन गरी भारत फर्कन लाग्नु

भएका नेपालका लागि भारतिय राजदूत रणजित रे को लागि यसदिन धर्मकीर्ति संरक्षण कोषले विदाई समारोहको आयोजना गरेको थियो ।

धर्मकीर्ति संरक्षण कोषका सचिव प्रफुल्ल कमल ताम्राकारले सञ्चालन गर्नुभएको उक्त समारोहमा कोषका उपाध्यक्ष द्रव्यमान सिंह तुलाधरले स्वागत गर्नुभएको थियो ।

प्रमुख अतिथिको आशनबाट मन्तव्य व्यक्त गर्ने क्रममा राजदूतले भगवान बुद्ध जन्मनुभएको स्थान नेपालको लुम्बिनी, बुद्धत्व प्राप्त गर्नुभएको स्थान भारतको बुद्धगया, प्रथम पटक धर्म प्रचार गर्नुभएको स्थान सारनाथ, बुद्ध हुनुभएपछि धेरै समय विताउनु भएको स्थान श्रावस्ती र परिनिर्वाण हुनुभएको स्थान कुशीनगर आदि तीर्थ स्थानहरूको महत्त्व विषयमा उल्लेख गर्नुभएको थियो । यसको साथै नेपालमा महाभूकम्पको कारणले जति क्षति भए, ती मध्ये नेपालको मनाङ्ग, मुस्ताङ्ग जस्ता दुर्गम क्षेत्रहरूमा क्षति हुन पुगेका गुम्वाहरूको पुनः निर्माण कार्यमा भारतले सहयोग गर्ने विषयमा चर्चा गर्नु भएको थियो ।

धर्मकीर्ति विहारको विभिन्न कार्यक्रमहरूमा आफूले भाग लिन पाइरहेको विषय उल्लेख गर्नुहुँदै भारत

सरकारको सहयोगले निर्माण भइरहेको किम्डोल स्थित धर्मकीर्ति सामुदायिक स्वास्थ्य केन्द्र यथासिद्ध सम्पन्न हुने आशा पनि व्यक्त गर्नुभयो ।

कार्यक्रममा धर्मकीर्ति संरक्षण कोषका कार्यकारिणी सदस्य मीना तुलाधरले धन्यवाद, ज्ञापन गर्नुभएको थियो ।

धर्मकीर्ति संरक्षण कोषका अध्यक्ष भिक्षुणी धम्मवतीले राजदूत रे ले धर्मकीर्ति विहारका लागि पुन्याउनु भएको योगदान प्रशंसनिय रहेको कुरा उल्लेख गर्नुहुँदै उहाँलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्नु भएको थियो । राजदूत रे ले आफ्नो कार्यकाल सम्पन्न गरी भारत फर्किनु भएपनि उहाँको गुण स्मरण गर्दै भविष्यमा धर्मकीर्ति विहारले उहाँलाई निमन्त्रणा गरिनेछ भन्नुभयो । उहाँले राजदूत रे को यो योगदानलाई कदर गर्दै प्रशंसा पत्र पनि प्रदान गर्नुभएको थियो । यसरी नै कोषका उपाध्यक्ष द्रव्यमान सिंह तुलाधरले बुद्ध मूर्ति उपहार प्रदान गर्नुभएको थियो ।

संयुक्त निकाय-नसन्ति सुत्त

२०७३ माघ १ गते, शनिवार

स्थान- धर्मकीर्ति विहार ।

प्रस्तुती- सुमीत्रा तुलाधर

यसदिन श्रद्धेय भिक्षु शान्त मैत्रीले संयुक्त निकाय अन्तरगतको “नसन्ति सुत्त” विषयमा प्रवचन दिनुहुँदै भन्नुभयो—

“मानिसको जीवनमा इच्छा आकांक्षा, राग, द्वेष, मोह र तृष्णा जति बढि हुन्छ, त्यति नै उनीहरूको सांसारिक जीवन लम्बिदै गई दुःखले स्थान लिने छन् । विभिन्न इच्छा आकांक्षा, अरूको चीज वस्तुमा मोहवस टाँस्ने, म र मेरो भन्ने भावना प्रबल हुनु आदि कारणले जीवनमा दुःख उत्पन्न भइरहेको हुन्छ ।

जुन पण्डितले आफ्नो इच्छा, क्रोध, म र मेरो भन्ने मान, आशा निर्मूल पारी दश संयोजनबाट मुक्त हुन सक्छ, उसले नाम रूपमा लिप्त नभई राग, द्वेष, मोह र अहंभावलाई अन्त्य गरी मुक्त अवस्था प्राप्त गर्न सक्षम हुनसक्छ ।

चतुर्ब्रह्म विहार

२०७३ माघ ७ गते

स्थान- धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः नःघ ।

प्रस्तुती- सुमीत्रा तुलाधर

शाक्यधीता नेपाल च्याप्टरको आयोजनामा यसदिन सह प्रा. प्रेमहीरा तुलाधर चतुर्ब्रह्मविहार गुणको महत्त्व दर्शाउनु हुँदै प्रवचन गर्नुभएको थियो ।

शाक्यधीता नेपाल च्याप्टरका अध्यक्ष मेत्तावती गुरूमाले पञ्चशील प्रार्थना गराउनु भएको उक्त कार्यक्रममा उपाध्यक्ष इन्दावती गुरूमाले स्वागत गर्नुभएको थियो । उपाध्यक्ष प्रफुल्ल कमल ताम्राकारले सञ्चालन गर्नु भएको उक्त कार्यक्रमको संयोजिका रमा शोभा कंसाकार हुनुहुन्छ । कार्यक्रममा कीर्ति तुलाधरले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएको थियो ।

कमला गुरुमांको पुण्यस्मृतिमा श्रद्धाञ्जली सभा सम्पन्न

फोटो- वीथवती

धन्यवाद पत्र प्रदान गर्नुहुँदै भिक्षुणी धम्मवती

२०७३ फागुण १२ गते, विहीवार
धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः नघः ।

पद्मकीर्ति विहारका संस्थापिका प्रमुख कमला गुरुमां मिति २०७३ पौष २६ गते ६९ वर्षको उमेरमा दिवंगत हुनुभयो । उहाँ दिवंगत हुनुभएको ४५ दिनको पुण्य तिथिमा कमला गुरुमांको पुण्य स्मृतिमा धर्मकीर्ति विहारले श्रद्धाञ्जली सभा सम्पन्न गरेको छ ।

भिक्षुणी धम्मवतीको सभापतित्वमा सम्पन्न उक्त कार्यक्रम धर्मकीर्ति संरक्षण कोषका सचिव प्रफुल्ल कमल ताम्राकारले सञ्चालन गर्नु भएको थियो ।

अखिल नेपाल भिक्षु महासंघको कोषाध्यक्ष भिक्षु सोभितले पञ्चशील प्रार्थना गराउनु भएको उक्त कार्यक्रममा सचिव भिक्षु कोण्डञ्जले कमला गुरुमांको जीवनी प्रस्तुत गर्नुभएको थियो । सो पश्चात् दिवंगत कमला गुरुमांको तस्वीरमा फुलको गुच्छा र खादा ओढाई श्रद्धाञ्जली अर्पण गरिएको थियो । श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्ने क्रममा क्रमशः भिक्षु सोभित, भिक्षु कोण्डञ्ज, भिक्षु निगोध, भिक्षुणी धम्मवती, लगायत अन्य भिक्षुणी

गुरुमांहरू, योगाम्बर गुठीका सदस्यहरू, कमला गुरुमांका परिवार, धर्मकीर्ति संरक्षण कोषका पदाधिकारीहरू आदिले श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्नु भएका थिए ।

स्मरणिय छ, दिवंगत कमला गुरुमांको पार्थिव शरीरलाई योगाम्बर गुठीको व्यवस्थापनमा कर्ण दीपमा दाह संस्कार गरिएको थियो । यस गुठीको व्यवस्थापनमा प्रव्रजित व्यक्तिको यो प्रथम पटकको दाह संस्कार हो ।

त्यसकारण भिक्षुणी धम्मवतीले योगाम्बर गुठीको योगदानलाई गुणानुस्मरण गरी उक्त गुठीका सदस्य अभिताम्भ तुलाधरलाई धन्यवाद पत्र प्रदान गर्नु भएको थियो ।

त्यसपछि धर्मकीर्ति संरक्षण कोषका उपाध्यक्ष द्रव्यमान सिंह तुलाधरले आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नुहुँदै योगाम्बर गुठीबाट भिक्षु भिक्षुणीहरूको दाह संस्कार कार्य जिम्मा लिएकोमा प्रशंसा गर्नु भएको थियो ।

सो पश्चात् भिक्षुणी धम्मवतीले योगाम्बर गुठीका सबै सदस्यहरूलाई सम्झनाको चिनो प्रदान गर्नु भएको थियो ।

योगाम्बर गुठीका सदस्यहरू विनोद तुलाधर र अभिताम्भ तुलाधरले आ-आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्ने क्रममा भन्नुभयो—

“योगाम्बर गुठीले प्रव्रजित व्यक्तिहरू भिक्षु भिक्षुणीहरूको मृत्यु उपरान्त दाह संस्कार गर्ने कार्यको जिम्मा लिएनुसार सो कार्यमा आवश्यक खर्च यस गुठीले नै व्यहोर्ने निर्णय गरिएको छ। यस पुण्य कार्य गर्ने अनुमति दिनु भएकोमा भिक्षु, भिक्षुणी संघ (प्रव्रजित गुरुमां संघ)लाई वन्दना।”

यसरी योगाम्बर गुठीले भिक्षु भिक्षुणीहरूको देहावसान पछि उहाँहरूको दाह संस्कार गरिदिने जिम्मा लिनुभएको हुँदा यस कार्य सुचारूपले सञ्चालन होस् भन्ने कामनाका साथ धर्मकीर्ति संरक्षणकोष धर्मकीर्ति विहारका अध्यक्ष भिक्षुणी धम्मवतीले यस गुठीलाई रु. एकलाख चन्दा प्रदान गर्नु भएको थियो । यसरी नै यस कार्यको लागि धर्मकीर्ति संरक्षण कोषका उपाध्यक्ष द्रव्यमान सिंह

तुलाधरले पनि यही दिनमा आफ्नै हातबाट योगाम्बर गुठीका सदस्य अभिताम्भ तुलाधरलाई रु. आठलाख चन्दा जिम्मा दिनुभएको थियो । यसरी योगाम्बर गुठीलाई भिक्षु भिक्षुणी दाह संस्कार कार्यको लागि जम्मा रु. नौलाख चन्दा प्रदान गरिएको कुरा खुल्न आएको छ ।

कार्यक्रमको अन्त्यमा भिक्षुणी धम्मवतीले दिवंगत कमला गुरुमांप्रति श्रद्धाञ्जली मन्तव्य व्यक्त गर्नुका साथै विशेष गरी योगाम्बर गुठीलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभई कार्यक्रम समापन गर्नु भएको थियो ।

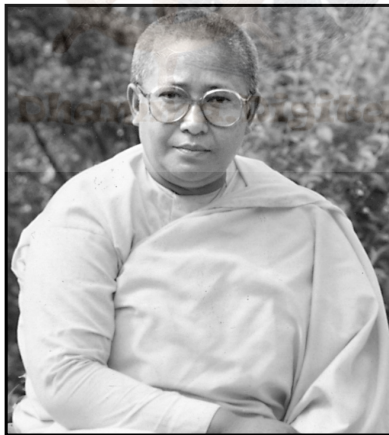
त्यसपछि परित्राण पाठ, पुण्यानुमोदन र दान प्रदान गरिएको थियो ।

यस कार्यक्रम सम्पन्न भएपछि कार्यक्रममा उपस्थित हुनु भएका भिक्षु भिक्षुणी लगायत योगाम्बर गुठीका सदस्यहरू, कमला गुरुमांका परिवार र धर्मकीर्ति संरक्षण कोषका पदाधिकारीहरूलाई धर्मकीर्ति विहारले भोजनको व्यवस्था मिलाएको थियो ।

अनिच्चावत संखारा उप्पादवय धम्मिनो
उपज्जित्वा निरुज्जन्ति तेसं वूपसमो सुखो

जन्म :
वि.सं. २००४ मंसिर

दिवंगत :
वि.सं. २०७३
पुष २६ गते

दिवंगत कमला गुरुमां

अन्तर्राष्ट्रिय भिक्षुणी संघया कोषाध्यक्ष श्रद्धेय कमला गुरुमां दिवंगत जुयाबिज्या:गु
थौं लत्या (४५ दिन) दुगु संवेजनिय तिथि जूगुलिं वसपोलया परलोक जीवन सुगतिमय
जुया: याकन हे निर्वाण हेतु चूलाय्मा धका: कामना याना ।

अन्तर्राष्ट्रिय भिक्षुणी संघ

दान गरेको आँखाको सफल प्रत्यारोपण

२०७३ माघ २३ गते । स्थान- नगदेश ।

दिवंगत उपासक आशा बहादुर नाय:जु (७५ वर्ष) को दुबै आँखा दान गरिएको समाचार छ । दान गरिएका ती आँखाहरू मध्ये एउटा आँखा रामेछाप स्थित लखनपुर निवासी ३२ वर्षिय श्रेष्ठ थरकी महिलालाई सफल प्रत्यारोपण गरिएको र अर्का एक आँखा रौतहट जिल्ला गौर निवासी ४० वर्षिय 'देवि' थरकी महिलालाई सफल प्रत्यारोपण गरिएको कुरा बुझिन आएको छ ।

यसरी आफ्नो शरीरको अङ्ग दान गरी परोपकार गर्ने कार्यलाई दान उपपारमिता भनिन्छ । त्यसैले यसरी आँखा दान गरेको पुण्य कार्यले दिवंगत उपासक आशाबहादुर नायजुको सद्गती एवं निर्वाण कामना गरिएको विवरण प्राप्त समाचारमा उल्लेख गरिएको छ ।

भगवान् बुद्धको २५६१ औं आयु संस्कार परित्याग दिवस सम्पन्न

२०७३ माघ २८ गते, शुक्रवार

स्थान- नगदेश बुद्ध विहार ।

भगवान् बुद्धले ८० वर्षको उमेरमा आयु संस्कार परित्याग गर्ने घोषणा गर्नु भएको दिनको महत्त्व एवं गुणानुस्मरण गर्दै नगदेश बौद्ध समूह र बौद्ध ल्याय्मह पुचः नगदेशको संयुक्त आयोजनामा "२५६१ औं आयुसंस्कार परित्याग एवं अभिनन्दन समारोह" सम्पन्न गरिएको समाचार प्राप्त भएको छ ।

श्रद्धेय भिक्षु वर सम्बोधिले शील प्रार्थना गराउनु भई बुद्ध पूजा पश्चात् नगदेश बौद्ध समूहका अध्यक्ष दीपक राज साँपालको सभातित्त्वमा र श्रद्धेय खेमावती गुरूमांको प्रमुख अतिथिमा सञ्चालित उक्त समारोहमा बौद्ध ल्याय्मह पुचः नगदेशका अध्यक्ष शिवभक्त मेजुले स्वागत मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो । यसरी नै खेमावती गुरूमांले भगवान् बुद्धको आयु संस्कार परित्याग एवं अनित्य विषयमा धर्मदेशना गर्नु भएको थियो भने थेरवाद बौद्ध दायक केन्द्रिय परिषद्का अध्यक्ष बखत वहादुर चित्रकार, डा. लक्ष्मण शाक्य, नगदेश बौद्ध समूहका सचिव कृष्ण

कुमार प्रजापति आदिले पनि भगवान् बुद्धको आयु संस्कार परित्याग र सिपुन्हि विषयमा चर्चा गर्नुभएको थियो ।

सो पश्चात् नगदेश बुद्ध विहारको उन्नति र प्रगतिको लागि सहयोग गर्नु हुने संस्था र व्यक्तिहरूलाई खादा र दोसल्ला ओढाई अभिनन्दनपत्र प्रदान गरी सम्मान गरिएको थियो । प्रमुख अतिथि खेमावती गुरूमांबाट अभिनन्दनपत्र प्रदान गरिएका संस्था एवं व्यक्तिहरूको विवरण यसरी रहेको छ ।

सहयोगी व्यक्ति/संस्था

(१) अष्टमी व्रत सेवा पुचः

(२) न्हुच्छेवहादुर कोजु

(३) लक्ष्मी कृष्ण तको

(४) अष्ट बहादुर बाडे

(५) राजभाई प्रजापति

सहयोग विवरण

विहारको कौशीमा

जस्तापाता र

टहरा निर्माण

रु. ५०,००१-

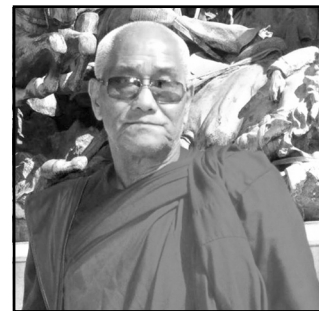
रु. ३५,०००१-

रु. २५,०००१-

रु. ५०,०००१-

यसको साथै मा.न्या. लक्ष्मी कृष्ण श्रेष्ठ हाल नेपाल सरकारबाट उच्च न्यायालयमा पदोन्नति भएको उपलक्ष्यमा उहाँलाई पनि सम्मान गरिएको थियो । कार्यक्रमको अन्त्यमा कोषाध्यक्ष रत्नभक्त हाँयजुले धन्यवाद व्यक्त गर्नुभएपछि सभापति दीपक राज साँपालले मन्तव्य व्यक्त गर्नुहुँदै सभा विसर्जन गरिएको थियो ।

भिक्षु श्रद्धानन्द दिवंगत हुनुभयो

पोखराको धर्मशीला

विहारमा रहँदै आउनु भएका उक्त विहारका प्रमुख भिक्षु श्रद्धानन्द महास्थविर ७९ वर्षको उमेरमा यही फागुण १२ गतेका दिन दिवंगत हुनुभयो ।

ध्यान गुरुको रूपमा चिनिनु हुने भिक्षु श्रद्धानन्दको पार्थिव शरीरको दाहसंस्कार फागुण १५ गतेका दिन भिक्षु भिक्षुणी एवं उपासक उपासिकाहरूको उपस्थितिमा पोखरामा सम्पन्न गरिएको समाचार प्राप्त भएको छ ।

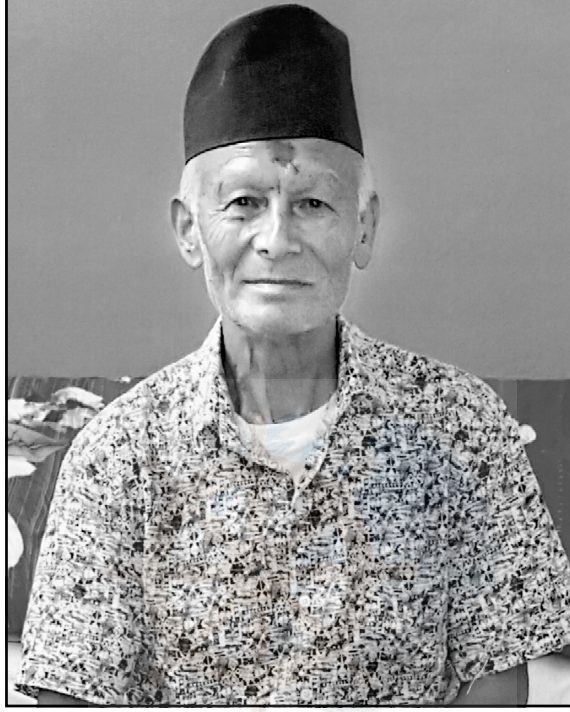
“अनिच्चावत संखारा”

रथया ल्यू ल्यू घःचाः वइथें, जन्म लिसें वई मरण मन्
मृत्यु मयोसां छन्हुला सकलें, वनेमाः वयाथाय् शरण मन्

बुन्हि :

वि.सं. १९९२ भाद्र १५ गते
सालुपाटी, रामेछाप

मदुगुन्हि :

वि.सं. २०७३ फाल्गुण १०
कृष्णपक्ष दशमी, मंगलवार
कुटुबहाल, चावहिल

दिवंगत हिरामान शाक्य

जिमि पूजनिय बाः **हिरामान शाक्य** ८१ दँया वैशय्
आकाभाकां मदुगुलिं वसपोलया सुगति कामनाया नापं निर्वाणया
निंतिं धर्म संवेग बिलिबिलि जाय्काः दुनुगलंनिसें बिचाः हाय्काः
पुण्यानुमोदन यानाच्चना ।

मृत्याय्पिं :

मय्जु : मीना शाक्य
मय्जुः सानुमैया वज्जाचार्य

जिचाभाज्पिं :

भाजु : प्रदीप शाक्य “घोषक” न्हूगु बानेश्वर
भाजु : योगेन्द्र वज्जाचार्य, कालिमाटी

छय्पिं :

प्रमिना शाक्य, प्रमेश शाक्य, योगेश वज्जाचार्य, श्रेया वज्जाचार्य

अनिच्चावत संखारा उप्पादवय धम्मिनो
उपज्जित्वा निरुज्जन्ति तेसं वूपसमो सुखो

बुद्धि :

वि.सं. १९९४ चैत्र १९ गते,
शुक्रवार
(ने.सं. १०५८ चउलाथ्व
पारु)

मदुगुद्धि :

वि.सं. २०७३ माघ १७ गते,
सोमवार
(ने.सं. ११३७ सिल्लाथ्व,
तृतिया)

दिवंगत चन्द्र शोभा तुलाधर

अनन्त गुणं जाःमह ममतामयी जिमि मां चन्द्र शोभा तुलाधर
दिवंगत जुयादिल । जिमि मांया मनं न्हूगु जन्म गन काल जिमिसं
मस्यू । मांया गुणानुस्मरण यासे वय्कःयात सुगति व निर्वाणया
हेतु याकन हे चूलाय्मा धकाः पुण्यानुमोदन यानाच्चना ।

काय्पिं - भौपिं :

भाजु मनोज रत्न तुलाधर - पूर्णिमा तुलाधर
भाजु नरेश रत्न तुलाधर - स्मृति तुलाधर

काय् छय्पिं : निजना तुलाधर, श्रेया तुलाधर, उजन तुलाधर, सुमेध तुलाधर

म्ह्याय् - जिलाजं :

सुशील रत्न तुलाधर

म्ह्याय् छय्पिं : सुमिला तुलाधर, श्रीषा तुलाधर

THE DHARMAKIRTI

A BUDDHIST MONTHLY

साम्नाः बुद्ध जीवन चित्रावली - आचार्य सत्यनारायण गोयन्का

अंगुलिमालले भगवान् बुद्धलाई लखेट्दै

वर्ष-३४; अङ्क-११

बु.सं. २५६०, होलि पुन्हि

अंगुलिमाल

लेखक- कल्याण मित्र सत्यनारायण गोयन्का

अनुवाद- वीर्यवती

निरपराधिहरूलाई निर्दयतापूर्वक मारी उनीहरूको औंलाको माला गाँसी लगाउँदै हिँडने खूँरवार हत्यारा अंगुलिमाल कोशल देशका जनताकालागि भयावह व्यक्ति बनेको थियो । उसंग भयभित भई जोकोही पनि यात्री अंगुलिमाल लुकेको जङ्गलबाट हिँड्नु पर्दा थर थर काँप्दथे । कोशल राज्यका सैनिकले समेत उसलाई समात्न पनि सकेनन् । मार्न पनि सकेनन् । त्यसैले सैनिकको एक ठूलो टुकडी लिएर कोशल राजा प्रसेनजित स्वयं उसलाई मार्ने उद्देश्यले जान परेको थियो ।

यस अवस्थामा उक्त हत्याबाट पीडित बन्नुपरेको व्यक्तिहरूका लागि मात्र होइन, उक्त हत्यारा प्रति पनि महाकारुणिक भगवान् बुद्धको हृदयमा करुणाले भरेको थियो । भगवान् बुद्धले उक्त हत्याराको दानवी प्रवृत्तिलाई दमन गर्नु थियो, जुन कार्यले गर्दा जनताको मनमा निर्भयको राहत मिल्नेछ र हत्याराको पनि उद्धार हुनेछ । यस उद्देश्य पूरा गर्नको लागि भगवान् बुद्ध अंगुलिमालको वास स्थान तर्फ प्रस्थान गर्नुभयो ।

पहिला त भगवान् बुद्धले ऋद्धिबल प्रयोग गर्नुभयो । भगवान् बुद्ध साधारण चालले हिँडिरहनु भएको थियो । र अंगुलिमाल हातमा खड्ग उठाउँदै भगवान् बुद्धलाई लखेट्न थाल्यो । तर उसले भगवान् बुद्धलाई भेडाउन भने सकेन । वेटोडले दगुरिरहेका अंगुलिमाललाई थकाइ लागि सक्यो । त्यसैले उ दगुर्न छोडी यसरी कराउन थाल्यो-

“हे श्रमण, रोक्नु ।”

भगवान् बुद्धले शान्त स्वरले उत्तर दिँदै भन्नुभयो-
“हे अंगुलिमाल । म त रोकिरहेकै छु । तिमी पनि रोक । प्राणीहरूको हत्या गरिरहेको कारणले तिम्रो भव-संसार गतिमान छ । तिमी चलायमान छौ ।”

(म.नि. २.३४९, अंगुलिमालसुत्)

हत्यारा अंगुलिमालले जब सद्धर्मको यस ज्ञानमयी शीतल वाणी पहिलो पटक सुन्यो, तब उ भावविभोर हुन थाल्यो । उसको क्रोध शान्त भयो, अहंकार हट्न थाल्यो । होशमा आउन थाल्यो । त्यसपछि उसले आफ्नो शस्त्र-अस्त्र नजीकको भाडीमा फ्याँक्यो । आफ्नो गल्ती महशूस गर्दै श्रद्धा विभोर भई भगवान् बुद्धको शरणमा पन्यो । उ भाग्यशाली भएको कारणले भगवान् बुद्धको हातबाट नै उसले प्रव्रज्या जीवन प्राप्त गर्न सफल भयो । उ शान्तचित्तका साथ भगवान् बुद्धसंग नै श्रावस्तीको जेतवन विहारमा गयो ।

इद्धीभिसङ्गतमनो जितवा मुनिन्दो (-जयमङ्गल-अङ्गाथा)
- मुनीन्द्र (भगवान् बुद्ध) ले आफ्नो ऋद्धिबलद्वारा अंगुलिमाललाई जित्नु भयो ।

दिउँसोको समय । विहारको आँगनमा भिक्षुसंघको साथ भिक्षु अंगुलिमाल बसिरहेको दृष्य देखी विहारमा आएका राजा प्रसेनजित डराएर उसको शरीरको रौं ढाडो भएको थियो ।

भगवान् बुद्धले आश्वासनले भरिएको शब्दले भन्नुभयो ।

- “महाराज ! अब तपाईँ अंगुलिमाल देखेर भयभीत हुनुपर्दैन । उ बदलीसकेको छ । स्रोतापन्न भइसक्यो उ । अनार्यबाट आर्य बनिसक्यो ।”

त्यसपछि एकदिन जब भिक्षु अंगुलिमान भिक्षाटनको लागि नगरमा प्रवेश गर्नु, तब एक गर्भिणी गृहिणी प्रशव वेदनाले छटपटिरहेको देख्यो । गर्भमा रहेको शिशु र उक्त गर्भिणीको जीवन खतरामा परिरहेको थियो । यो दृष्य देखी अंगुलिमालको हृदय करुणाले भन्यो । उसले विहार मा फर्की भगवान् बुद्ध समक्ष गर्भिणीको दयनिय दशा वताउन थाल्यो । अनि भगवान् बुद्धले उसलाई उक्त दुखियारी गर्भिणी समक्ष गएर अंगुलिमालले यसरी सत्य क्रियाको घोषणा गर्नु भनी परामर्श दिनुभयो ।

सत्यक्रिया यसरी थियो-

“जब मेरो जन्म भयो, त्यसबेला देखि मैले जानाजानी कुनै पनि प्राणीको हत्या गरेको छैन । यस सत्य वचनको प्रभावले तिम्रो मङ्गल होस्, तिम्रो गर्भको पनि मंगल होस् ।”

भगवान् बुद्धले दिनुभएको यस परामर्शको शब्द सुनी अंगुलिमाल भ्रष्टिकै भन्न थाल्यो-

“मैले त धेरै व्यक्तिको हत्या गरिसकेको छु ।”
यो सुनी भगवान् बुद्धले उसलाई प्रेमपूर्वक सम्झाउनु हुँदै भन्नुभयो-

“तिमी स्रोतापन भएपछि तिम्रो नयाँ जन्म भएको ठहरिन्छ । तिमी अब आर्य अंगुलिमाल हो । यस आर्य जन्म पछि तिमीले कोही व्यक्तिको हत्या गरेका छैनौ । यही सत्यक्रिया गर्नुछ तिमीले ।”

अंगुलिमालले यही सत्य क्रिया गर्नु । दुखी गर्भिणी र उसको गर्भको मङ्गल भयो यसरी श्रोतापन्नको सत्यक्रिया धन्य भयो ।

(साभार: बुद्ध जीवन - चित्रावली)